

PRIVREDNA / GOSPODARSKA
KOMORA FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE

Broj 94/95 * Godina XI * juli/srpanj - avgust/kolovoz 2010.

GLASNIK

ISSN 1840-0310

**Proširena sjednica Odbora BAG grupacije
Zadržati poziciju na inot tržištu**

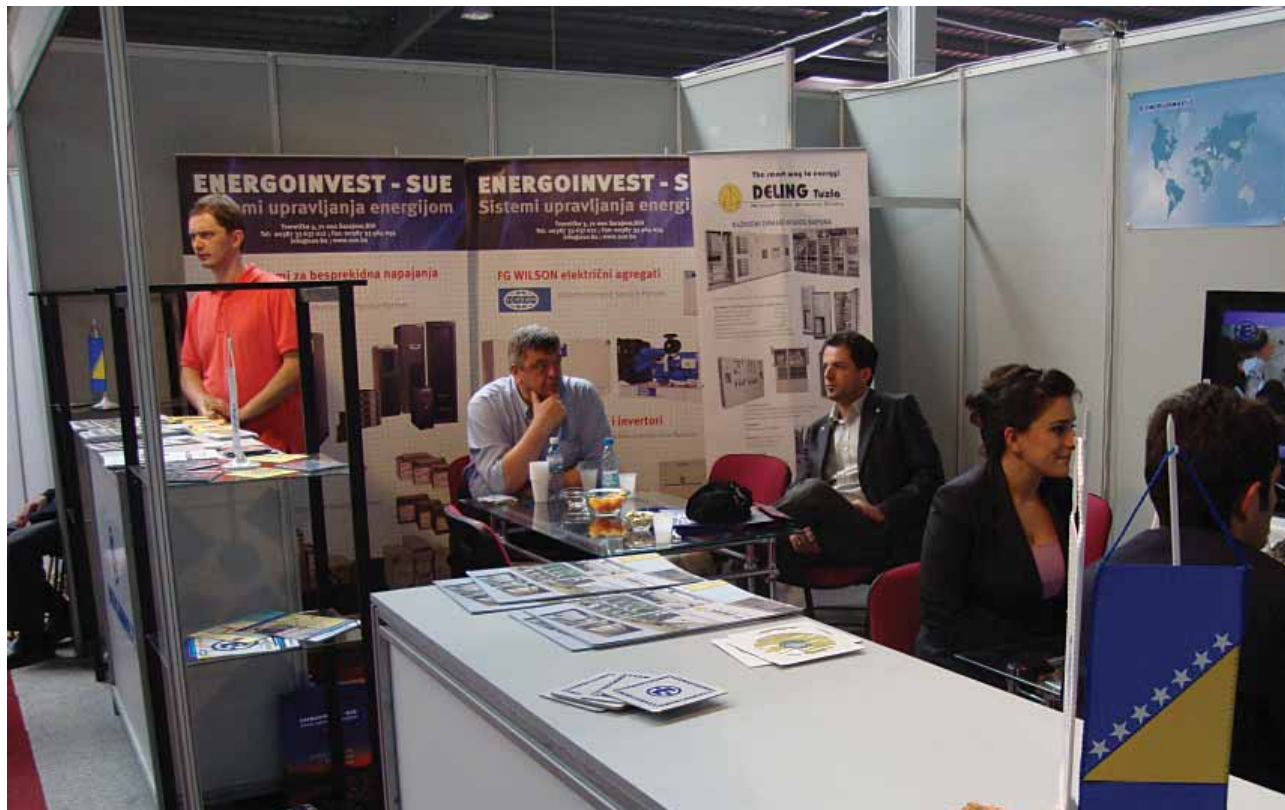
Salam u Prištini

ISSN 1840-0310

Sajam u Prištini

Uspješan nastup bh. kompanija

Energoinvest Group prvi put na sajmu bh. privrede u Prištini • TEM Mandeks Široki Brijeg dogovorio nove isporuke robe za Kosovo

S privrednim subjektima iz BiH na Općem međunarodnom sajmu u Prištini od 02. do 05. 06. 2010. godine učestvovala je Privredna / Gospodarska komora Federacije BiH u okviru dogovorenih aktivnosti nosilaca zajedničkih poslova po projektima komora BiH.

Na sajmu se prvi put uspješno predstavio Energoinvest Group sa kompanijama Energoinvest, Energoinvest SUE (sistemi upravljanja energijom) i DELING iz Tuzle. Energoinvestovi stručnjaci rade uspješno na Kosovu na osnovu ranije dogovorenih poslova.

Kompanija Mandeks Široki Brijeg dogovorila je nove količine isporuke proizvoda. Kupce na kosovskom tržištu za svoje proizvode pronašli su i Metalno iz Zenice, Udruženje poljoprivrednih proizvođača Federacije BiH, MEMI-ALI & PASS CO iz Đurđevika.

U okviru zajedničkog štanda predstavilo se 25 kompanija iz Ze-do kantona, koji su organizirali Biznis centar Vlade i Privredna komora Ze-do kantona u suradnji sa P/GKFBiH.

Pored problema koji prate privrednu suradnju (priznavanje dokumentacije, vize i dr), postoji izražena zainteresiranost za naše proizvode na kosovskom tržištu. Veliki su investicijski radovi na Kosovu, pogotovo na izgradnji autoputa. Nema izvođača radova iz BiH, a nisu prisutni ni kao kooperanti sa drugim izvođačima izuzev Energoinvesta.

Bosna i Hercegovina ima veliku šansu da njene kompanije učestvuju u daljnjem razvoju Kosova. Privredne komore nisu zadovoljne obimom robne razmjene i mogućnostima poslovne suradnje. Predloženi su drugi oblici poslovanja (ulaganja, kooperacija, izlaz na treća tržišta) koji bi povezali kompanije BiH i Kosova.

Međunarodni opći sajam organizirala je Privredna komora Kosova u suradnji sa Ministarstvom trgovine i industrije Kosova. Ovaj sajam predstavlja najznačajniju privrednu manifestaciju na Kosovu. Pored onih iz regije predstavile su se kompanije iz Austrije, Njemačke, Italije, Albanije i Švajcarske.

Šemsa ALIMANOVIĆ
s.alimanovic@kfbih.com

Nove statutarne odredbe

U korist privrednih subjekata

U stogodišnjoj tradiciji komorskog sistema u Bosni i Hercegovini komore su organizirane kao javno-pravne asocijacije proizvođača, trgovaca, obrtnika i drugih javnih i privatnih poslovnih subjekata. Kao posljedica usaglašavanja komorskog sistema u Federaciji BiH sa novim uređenjem države BiH, u skladu sa Dejtonskim sporazumom, formirana je Privredna / Gospodarska komora FBiH, čiji su osnovni cilj i svrha utvrđeni Zakonom o privrednim komorama FBiH donesenim 1998. godine

Statutom su, kao najvišim pravnim aktom Komore, regulisani nadležnosti, poslovi i zadaci Komore, prava i dužnosti članova, organi, strukovno organiziranje i dr.

Do sada Statutom nije bio detaljno regulisan prestanak mandata članova organa Komore, odnosno ovlaštenog zastupnika privrednog društva, što je u prethodnim mandatnim periodima predstavljalo problem.

Na posljednjoj sjednici Skupštine Komore, održanoj 08. juna 2010. godine, donesena je Odluka o izmjenama i dopunama Statuta.

S obzirom na to da privredno društvo - članica Komore, saglasno izbornim kriterijima, ovlašćuje lice koje će je zastupati u radu organa Komore, to je ovom odlukom utvrđeno da se u izbornom postupku predlažu i biraju članovi organa po privrednim društvima, prema utvrđenim kriterijima.

Precizirano je da će se nakon obavljenih izbora, u toku verifikacije mandata privrednih društava - članova Komore, posebnom odlukom konstatovati imena zastupnika u organima Komore, a na osnovu datih ovlaštenja.

Na ovaj način je stvoren prostor da se racionalizirano olakša i ubrza rad organa P/GKFBiH, a samim tim ostvari i misija P/GKFBiH:

- predavljanje i promovisanje interesa članova;
- jačanje glasa i svoje pozicije kao značajnog i respektabilnog partnera za sva privredna, razvojna i socijalna pitanja koja se rješavaju na nivou kantona, entiteta i države BiH, te regionalnim i evropskim nivoima;

- učešće u projektima značajnim za razvoj biznisa;
- preuzimanje liderstva u mrežnom komorskom sistemu sa aspekta pružanja usluga svim članicama komorskog sistema u BiH, te razvijanje zajedničkih mreža sa regionalnim i evropskim komorama;

- preuzimanje liderstva u razvoju savjetodavnih usluga i stručnih obuka u FBiH i BiH.

Vizija P/GKFBiH u skladu sa ovim je:

- povećanje konkurentnosti privrede FBiH i BiH;
- promovisanje i nagrađivanje poduzetničkih vrijednosti;

- unapređenje legislative i ambijenta za obavljanje konkurentnog biznisa koji bi trebao biti najbolji u regiji;

- ohrabrivanje i pomaganje malih i srednjih preduzeća, te domaćih firmi u njihovim ambicijama da postanu regionalni biznis lideri,

- ohrabrivanje slobodne, ali fer konkurencije.

Amela KEČO

GLASNIK

Privredna / Gospodarska komora
Federacije Bosne i Hercegovine
List izlazi mjesečno
Godina XI
Broj 94/95
Juli/srpanj - avgust/kolovoz 2010.

GLASNIK uređuje
Redakcijski kolegij:
Željana Bevanda,
glavni urednik,
Amela Kečo,
odgovorni urednik,

članovi:
Mira Idrizović,
Šems Alimanović

Ljubo Dadić
i Meliha Velić,
sekretar Redakcije.

Adresa:

Privredna / Gospodarska
komora FBiH
- za Glasnik -
71000 Sarajevo

Branislava Đurđeva 10/IV
Kontakt osoba: Meliha Velić
Telefon: 033/566-300
E-mail: m.velic@kfbih.com

Telefoni:

033/566-222 (centrala)
033/217-782
Faks: 033/217-783
www.kfbih.com

Izdavač:

"Privredna štampa" d.o.o. Sarajevo

Općinski sud
Sarajevo
UF/1-2219/05,
RB 1-3018
Identifikacioni broj
4200088140005
Identifikacioni broj PDV
200088140005

DTP: "Privredna štampa"
Štampa: RIMI GRAF, Sarajevo,
Kotromanića 48
Besplatan primjerak

Stanje i perspektive ekonomskog razvoja Bosne i Hercegovine

U skladu sa ranijim zaključkom Skupštine P/GKFBiH u Vitezu je, u saradnji sa Otvorenim univerzitetom „Apeiron“ Travnik, organizirana naučno-stručna rasprava. Raspravi je prisustvovalo oko 200 predstavnika poslovnih subjekata, istaknutih privrednika, vlasnika kompanija, direktora, organa vlasti BiH i Federacije BiH, naučnih institucija, asocijacija privrede, sindikata, finansijskih institucija, te međunarodnih institucija koje djeluju u BiH.

Na osnovu rasprave, te predočenih mišljenja i prijedloga pripremljen je izvršni sažetak, koji je dostavljen delegatima Skupštine Komore za sjednicu održanu 8. juna 2010. godine, koji prenosimo u cijelosti.

Privredna/Gospodarska komora Federacije Bosne i Hercegovine i Otvoreni univerzitet "Apeiron" iz Travnika je 27. 03. 2010. godine organizirali su stručno-naučnu raspravu "Stanje privrede i mjere ekonomske politike u 2010. godini", koja je polučila slijedeću ocjenu postojećeg ekonomskog stanja i artikulirala mjere za unapređenje ekonomske politike Federacije BiH.

IZVRŠNI SAŽETAK

EKONOMSKO STANJE

Opća ocjena: problem globalne recije u BiH je teži i može biti dugotrajniji u odnosu na druge zemlje

1. I prije recesije izraženi strukturni poremećaji i "sporiji napredak strukturalnih reforme" znatno težim će učiniti ciklični oporavak BiH, te ga u prisustvu eksternih i internih insuficijencija učiniti bolnijim i dužim od drugih zemalja. Eksterne insuficijencije podrazumijevaju nametnuti neoliberalni obrazac razvoja i odsustvo kompletiranih instrumenata ekonomske politike koje uobičajeno imaju druge zemlje, a interne nedostatke političke volje i zajedničke političke vizije funkcioniranja države.

Krizom uslovljeno gubljenje radnih mjesta i dotadašnje postojanje neravnoteže, odnosno neusklađenosti ili nespojivosti između tražnje i ponude rada ukazuju, zapravo, na najtežu konsekvencu globalne krize u BiH – uporedno djelovanje dva krajnje negativna uzroka nezaposlenosti – strukturalnog i cikličnog. U situaciji nefleksibilnog prilagođavanja ponude i tražnje radne snage, moguće je da se nezaposlenost ne vrati na svoj početni nivo u vrijeme ekspanzije, već da bude zadržana na nivou iz perioda recesije. Rast i održavanje nezaposlenosti izaziva/izazivaće veliki pritisak na budžet zemlje, na znatno osiromašanje stanovništva, pri čemu su potencijalni sukobi između onih koji imaju posao i onih koji ga nemaju.

Ekonomske nejednakosti između zaposlenih i nezaposlenih, kao i među samim zaposlenim, produbljuju i podrivaju socijalnu koheziju. Visoka nejednakost rezultira povećanim kriminalom, povećanom korupcijom, većom makroekonomskom nestabilnošću i nižim očekivanim trajanjem života.

2. Uticaj recesije je neupitan, ali ekonomska kriza u BiH nije uvezena i ciklična, ponajmanje je konjunkturna, ona je strukturalna i politička. Recesija je već izraženu domaću krizu samo dovela do usijanja. Kriza je dugo bila amortizovana prihodima od privatizacije, sredstvima međunarodne ekonomske pomoći, a u zadnje vrijeme, od 2006., i prilivima od PDV-a. Tome treba dodati da su prve poratne godine, 1998. do 2004., i obilježile stand by aranžman u dva navrata, kada je privučeno 162 miliona KM u specijalnim pravima vučenja, što je dalje pridonijela zamagljivanju stvarnih uzroka permanentne budžetske neravnoteže. Procikličnost fiskalne politike u FBiH je izražena od 2006. do 2008. sa: (a) rastom transfera pojedincima sa 11% (590 mil. KM) na 18% (1,1 milijardu KM) ukupnih prihoda, i (b) rastom potrošnje na plate i naknade sa 22% na 24% ukupnih javnih prihoda.

To je uslovlilo da BiH u ovom vremenu troši 4% svog GDP-a na novčane naknade kroz programe socijalne zaštite, „ali ta potrošnja nije posebno djelotvorna pri smanjivanju siromaštva... samo 17% onih koji su u stanju potrebe su obuhvaćeni ovim programima“, „dok je preciznost usmjeravanja prilično slaba, pri čemu veći dio ide onima u bogatijim petinama.“ Strukturirana na ovaj način, javna potrošnja se približila nivou od 50% GDP-a, što je vodilo problemu sa likvidnošću. Ovim je domaća tražnja preuzela ulogu pokretača rasta, što je uz predhodne navedene impulse agregatne tražnje podržano od 2007. još i sa realnim rastom kredita (22%). Maksimalna po kojoj „u trenutku krize svaka zemlja postaje talac svoje prošlosti“ biva u FBiH očitana kao na dlanu: s nastupom globalne recesije izvori neodrživosti budžeta kompletiraju se u strukturne, političke

i ciklične. Strukturni su konstantno izraženi u cijelom postatnom periodu, politički nastupa s setom transernih proširenja od 2006., a ciklični nastupa s djelovanjem globalne recesije od 2008. godine.

U redosljedu rješenja, pod pritiskom IMF i Svjetske banke prilazi se anuliranju prvo političkog izvora neodrživosti javnog budžeta. Usvojeni neophodni zakoni za ispunjavanje uslova iz stand by aranžmana s IMF-om i procedure ušteda po ovom osnovu (revizije statusa pojedinačnih transernih primalaca, izjednačavanje naknada za nezaposlene borbe, uvođenje imovinskog odnosno prihodovnog cenzusa) su kratkoročne uštede, koje još uvijek ne rješavaju dugoročnu (strukturnu) krizu.

3. Od 2001. godine BiH ima stabilnu i dinamičnu putanju ekonomskog rasta (od 2001. do 2007.). GDP je rastao s godišnjim prosjekom od nekih 6%), ali, s obzirom na nisku startnu osnovu i upitnu održivost ekonomskog rasta, još uvijek nedovoljnu da se uskladi sa članicama EU, čak ni u razdoblju buduće tri generacije. Pogotovo što je ovakav „dinamičan rast“ rezultat stranih donacija i transfera iz inostranstva podržane ekonomije, a ne uspjeha u provođenju strukturalnih, institucionalnih i ekonomskih reformi. Prihodi od privatizacije, međunarodna ekonomska pomoć i doznake iz inostranstva su, dakle, doprinijeli relativno visokom predrecesijskom „dinamičnom rastu“. Strana ulaganja su u predrecesijskom periodu imala neujednačeni trend rasta, sa izvjesnim opadanjem i nivoom koji je znatno ispod onih u zemljama u regionu.

S recesijom, čiji se prvi uticaji počinju osjećati od kraja 2007. godine, dolazi do naglog pada izvoza i smanjenja inostranih novčanih priliva, uporedo sa podizanjem bankarskih kamatnih stopa i time destimuliranih investicija i potrošnje trajnih potrošačkih dobara. Scenarij (pogledaj rukopis) recesije u najkraćem se ispoljava na slijedeći način: pad proizvodnje, pad vrijednosti građevinskih radova, pad maloprodaje i zaposlenosti, s jedne strane, drastično reducira raspoloživi dohodak i smanjuje domaću tražnju, a, s druge, reduciranje poslovne aktivnosti kompanija smanjuje javne i privatne investicije, te javne prihode, čiji pad je u kombinaciji sa rastom tekućih rashoda doveo „do negativne štednje centralne vlade i na taj način znatno ugrozilo javne investicije koje su na kraju finansirane deficitom“. Smanjena tražnja smanjila je i robni uvoz u okviru kojeg je najznačajniji pad uvoza kapitalnih dobara, i to brže nego se smanjivao izvoz. Iako se bilježi snažno smanjenje uvoza, drastičan pad domaće tražnje i negativan trend rasta nezaposlenosti i smanjenja zaposlenosti rezultira znatnom obaranju stope ekonomskog rasta na (još uvijek procijenjenu) razinu od -3% u 2009. godini.

BiH rapidno zaostaje u odnosu na zemlje iz regiona, pogotovo što i dosadašnje relativno visoke predrecesijske stope iznad prosjeka u regiji nisu obezbijedile iole značajniju kompetitivnost BiH čak ni među zemljama u regiji Jugoistočne Evrope. Po indikatorima globalnih indeksa kompetitivnosti država i biznisa u njima primjetni su čak i divergencijski trendovi u odnosu na Bugarsku i Rumuniju

(2007.), a u zadnje vrijeme i u odnosu na Albaniju, Makedoniju (od 2009.) i Kosovo (2010.).

4. Permanentna strukturalna kriza učinila je domaći poslovni sektor najneorganizovanijim i najnekonkurentnijim u regiji Jugoistočne Evrope. BiH zaostaje za zemljama u regionu u odnosu na većinu strukturalnih indikatora, a u određenim oblastima – pokretanje poslovanja, registracija, provođenje ugovora – zaostaje u znatnoj mjeri, otkrivajući da su dominirajuće prepreke poslovanju sistemsko-institucionalne prirode (neefikasna vladina birokratija, politička nestabilnost, korupcija i nestabilnost vlade). Napredak poslovnog ambijenta je (pre)spor, što pokazuje rangiranje BiH u posljednje tri godine: prema pokazateljima Svjetske banke Doing Business BiH od 2009. i bukvalno zauzima posljednje mjesto u regiji: u posljednjoj godini (2010.) pogoršani su indikatori zapošljavanja radnika, dobijanja kredita, zaštite investitora i trgovine sa inostranstvom; drugim zemljama u regiji, u prosjeku, treba dva puta manje dana, a u razvijenim zemljama gotovo pet puta manje vremena za osnivanje firme od osobe u BiH. Dakle, za nizak nivo stranog i domaćeg ulaganja nije kriva samo globalna kriza.

Po nekim istraživanjima, ne postoji korelacija između potencijalne poslovne konkurentnosti na srednji rok i tekuće produktivnosti. BiH ostvaruje, prema prethodnim izvještajima, veću produktivnost od one koju određuje njen kapacitet konkurentnosti, pa se otvara još i opasnost da nivo produktivnosti bude na duži rok neodrživ prema njenim nepovoljnim mikroekonomskim osnovama konkurentnosti.

Kriza je doprinijela opadanju priliva direktnih stranih ulaganja (FDI), te smanjenju vanjskih kredita. Ipak, monevna je stabilnost osigurala djelovanje valutnog odbora, kojim je konvertibilna marka fiksnim tečajem vezana za euro. Nasuprot tome, aprecirani tečaj konvertibilne marke bi mogao dalje produbljivati vanjskotrgovinski deficit, čemu doprinosi i liberalniji režim razmjene s EU nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, te nedovoljna iskorištenost mogućnosti koje pruža CEFTA. Takođe, nizak nivo nacionalne štednje kojom bi se mogle finansirati investicije je ugrožen, s jedne strane, dosadašnjom procikličnom i ekspanzivnom fiskalnom politikom i destimulativnim poslovnim ambijentom, a, s druge, rastom kamatnih stopa, što ulagačima i SME otežava pristup kreditima.

Dakle, pokazatelji niskog GDP p.c., alarmantne stope nezaposlenosti, visokog vanjskotrgovinskog deficita tekućeg računa, te krajnjeg zaostajanja u konkurentnosti i kompetitivnosti zemlje pokazuju čak i određene divergencijske trendove u odnosu na većinu zemalja iz okruženja, pa BiH ne samo da ni približno nije spremna za pridruživanje EU već je, isključujući li se efekt inostrane pomoći, u stanju ekonomske destrukcije.

Anticiklična politika – kratkoročna i srednjoročna

Anticikličnu politiku je potrebno sprovoditi: (1) redukcijom javne potrošnje i (2) povećavanjem javnih prihoda (mjere

fiskalne i monetarne politike). U principu, radi se komplementarnoj strategiji provođenja anticiklične (kratkoročne) politike, sa kratkoročnim / srednjoročnim strukturalnim reformama poboljšavanja poslovne okoline i politikama poticanja konkurentnosti domaćih kompanija. Uz ograničeni ekonomsko-sistemske manevar u provođenju anticiklične politike, s obzirom na ograničenja valutnog odbora i fiskalnu politiku koja i prije izbijanja krize nije do kraja iskorišćena u podršci ekonomskog rasta i zapošljavanja, anticiklična politika zahtijeva slijedeću izvedbu:

1) Redukcija javne potrošnje

(Kratkoročna fiskalna stabilizacija kao predušlov makroekonomske stabilizacije)

- Vraćanje rasta javnih rashoda sa 50% u 2009. na nivo od 40% GDP,
- Racionalizacija transfera privatnim licima,
- Smanjivanje i/ili kontrola udjela plata,
- Ograničavanje menadžerskih plaća,
- Smanjenje budžetskih materijalnih troškova,
- Poboljšavanje ciljanja socijalno najugroženijih kategorija.

Redukciju javne potrošnje treba da prati socijalni dijalog između svih relevantnih faktora (sindikata, poslodavaca, vlade, političkih stranaka, nevladinih organizacija), koji može pripomoći učvršćivanju socijalne kohezije društva.

2) Mjere fiskalne i monetarne politike (kratkoročne i srednjoročne)

- Brzo prilagođavanje fiskalne politike krizi izmjenom (snižavanjem) stopa direktnih (npr. poreza na dohodak) i indirektnih poreza (PDV) za neluksuzne robe, posebno životne namirnice i komunalne usluge.
- Emitovanje javnog duga (dugoročne obveznice) s ciljem konkretnog preduzimanja mjera finansiranja kapitalnih izdataka.
- Uvođenje progresivnog oporezivanja i oslobađanja poreza na dobit poduzetnika koji reinvestiraju dobit.
- Proširenje poreske osnovice poreza na dohodak kroz ukidanje poreskih oslobođenja toplog obroka i prevoza, u ime čega je potrebna hitna izmjenjena propisa koji reguliraju porez na dohodak.
- Uvođenje fleksibilnog mehanizma upotrebe obaveznih rezervi Centralne banke BiH kroz emisiju vrijednosnih papira u funkciji primjene instrumenata selektivne kreditne politike, kao kvalitativne monetarne politike, i obaranja kamatne stope kroz ponudu novca razvojem finansijskog sektora.

Napomena: Težnja za poreskim rasterećenjem privrede ne može biti ostvarena u kratkom roku, s obzirom na visoku rashodnu stranu budžeta. Provođenje razvojno djelotvornije fiskalne politike vjerovatno da je primjerenije u srednjem roku.

3) Strukturalne reforme i politike poboljšavanja poslovne okoline

Za ostvarivanje povoljnijeg ambijenta za razvijanje domaćih biznisa i za ulazak stranih ulaganja neophodne su slijedeće reforme:

- Pravne reforme – pojednostavljivanje procedura za vođenje poslova
- Giljotina propisa,
- Reforme tržišta rada,
- Daljna privatizacija: usklađenost zakona i propisa, i donošenje novih zakonskih rješenja,
- Smanjivanje/ujednačavanje poreza i doprinosa,
- Reforma Fonda penzijskog/mirovinskog i Fonda zdravrenog osiguranja,
- Mjere zaštite u vanjskoj trgovini: zaštitne mjere, antidamping i kompenzatorne mjere,
- Rekonstrukcija i nova uloga Razvojne banke.

4) Strukturalne reforme i politike/mjere poticanja konkurentnosti

- Povećanje likvidnosti poslovnog sektora kroz garancije za bankarska zaduženja,
- Osiguranje povoljnih podsticajnih kredita putem Razvojne banke (izvozna preduzeća, SME, farmeri),
- Rast investicija, priliv FDI, green field investicije,
- Clyster industrija,
- Konkurentnost u izvozu (CEFTA, EU),
- Smanjenje uvozne ovisnosti prvenstveno od prehrambenih proizvoda,
- Sektorske podrške – elektroprivreda,
- Partnerstvo javnog i privatnog sektora,
- Saradnja univerziteta i privrede,
- Objektivizacija i ocjene stanja konkurentnosti privrede (benchmarking).

Fokusiranje na 2010. godinu

- Makroekonomska stabilnost
  - redukcija javne potrošnje (dosljedno pridržavanje zahtjevima stand by aranžmana sa IMF-om),
  - stabilizacija fiskalnog sektora.
- Poboljšanje poslovne okoline
  - pojednostavljivanje procedura za vođenje start i vođenje poslova biznisa,
  - rekonstrukcija Razvojne banke,
  - mjere zaštite u vanjskoj trgovini: zaštitne mjere, antidamping i kompenzatorne mjere.
- Unapređenje pozicije domaće proizvodnje i biznisa
  - povećavanje likvidnosti poslovnog sektora,
  - osiguranje povoljnih podsticajnih kredita razvojne banke (izvot, SME, farmeri),
  - giljotina propisa.

Zadržati poziciju na inotržištu

U Nürnbergu 25. 06. 2010. godine održana je proširena sjednica Odbora BAG grupacije, na kojoj su bili prisutni predstavnici 25 preduzeća, korisnika detašmana

Pored ostalih bili su i Enver Muratović, ispred Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Đemal Kalajdžisalihović, ispred Vanjskotrgovinske / Spoljnotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, i Avdo Rapa, predsjednik Privredne / Gospodarske komore Federacije BiH.

Sjednica se odvijala prema ranije utvrđenom dnevnom redu, na koji prisutni nisu imali primjedbi, niti sugestija za izmjene i dopune.

Još jedna detašmanska godina je na izmaku i, prema procjenama stručnih službi, ona će biti uspješno završena, sa visokim procentom iskorištenosti kontingenta. Sam početak realizacije 2009/2010. obilježen je blagim padom u korištenju kontingenta, u odnosu na prethodnu godinu. Razlozi smanjenog korištenja dijelom su vezani za dugu zimsku sezonu, a dobrim dijelom i za probleme ugovaranja novih poslova, nastalih zbog ekonomske krize na globalnom tržištu. Ipak, u posljednja tri mjeseca prisutno je pojačano ugovaranje poslova u SR Njemačkoj, posebno za građevinske i izolaterske poslove.

U cilju što boljih priprema za efikasan početak naredne godine, na sjednici BAG grupacije raspravljalo se o tri ključna dokumenta, čije bi usaglašavanje i definisanje dalo veliki doprinos uspješnoj realizaciji kontingenta detašmana u SR Njemačkoj u budućem periodu. U tom smislu, članice Grupacije preduzeća iz FBiH, koje izvode

građevinske i ostale radove u SR Njemačkoj „BAG grupacije“, kao direktni i aktivni sudionici u realizaciji ovog međudržavnog sporazuma, iskazale su interesovanje da svojim prijedlozima i sugestijama izmijene i dopune Pravilnik o detašmanu, tekstove Natječaja za dodjelu detašmana i Ugovora o konzorciju, i daju svoj doprinos nadležnim institucijama u BiH u definisanju ovih akata.

Nakon rasprave prijedlozi ovih dokumenata su formulisani i bit će prosljeđeni na razmatranje nadležnim institucijama.

Takođe, ovakav skup bio je izuzetna prilika za razgovor o svim aktuelnim pitanjima, koja se tiču rada po osnovu detašmana. U ovom dijelu razgovora aktivno su učestvovali, pored predstavnika prisutnih preduzeća, i predstavnici institucija VTK, Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i P/GKFBiH. Na osnovu rasprave o aktuelnoj problematici, nominirana su pitanja koja bi Radna grupa za provođenje Međudržavnog sporazuma na narednom sastanku trebala razmatrati, zajedno sa njemačkim nadležnim organima.

Sve učestalije kontrole Zolla prema našim preduzećima u SR Njemačkoj ukazuju na potrebu organizovanijeg i jedinstvenog nastupa na tom tržištu. Kada je riječ o zakonskoj regulativi u BiH, koja se odnosi na „detaširanažpreduzeća, istaknut je problem plaćanja dodatnog zdravstvenog osiguranja za radnike (BH1 i BH6 obrasci) iz FBiH i iz Republike Srpske. Rješavanje ovog pitanja na državnom nivou bio bi značajan doprinos konkurentnosti naših preduzeća.

Dženana AVDIĆ
dj.avdic@kfbih.com

Garancija za uređena šumska gazdinstva

Što hitnijim donošenjem zakona o šumama Federacije BiH drvna industrija bi imala sigurnost da će dobiti uređena šumska gazdinstva

Ovo je jedan od zaključaka sa sastanka Sekcije drvne industrije pri Grupaciji šumarstva i drvne industrije Privredne / Gospodarske komore FBiH, koji je održan 24. 06. 2010. godine. Stav Sekcije drvne industrije prenio je Zdenko Laštro, kazavši da svi osjetimo to što nema zakona o šumama FBiH.

Riječ je o dva prijedloga, jedan dolazi od resornog ministarstva, a drugi od zajednice općina i nema velike razlike. Jedino što je ostalo nedorečeno i o čemu se razgovara jeste da li da u jednom kantonu bude jedno ili više šumskih poduzeća. Vlada FBiH je produžila Uredbu o šumama, što, prema mišljenju struke, nije dobro, jer zakon o šumama FBiH drvnoj industriji daje garanciju da će imati uređena šumska gazdinstva i zakon treba što hitnije donijeti.

Zbog važnosti uvođenja FSC CoC standarda u drvnoj industriji napomenuto je da i Evropska unija uvodi strogu kontrolu porijekla drvne građe, namještaja, podnih obloga od početka 2012. godine.

Ovaj standard otvara vrata našim izvoznicima za plasman njihovih proizvoda u EU. Što se tiče preradaivača drveta, certificiranje nije upitno, prepreku predstavlja to što nije završena certifikacija šuma u FBiH. Ovo je bila druga prezentacija standarda FSC CoC koje je organizirala Komora za svoje članice.

Istaknuto je da je FSC CoC lanac brige za održivi razvoj šumskih resursa, te da FSC oznake predstavljaju obećanje da kupnjom FSC certificiranih proizvoda doprinose odgovornom upravljanju i korištenju šumskih resursa. CoC je instrument koji osigurava da je takvo obećanje istinito i tačno. CoC sistem upravljanja identificira i dokumentira porijeklo, volumen i tok materijala korištenog u FSC proizvodima, osigurava da se certificirani i necertificirani materijali čuvaju odvojeno, te se izbjegava korištenje spornih izvora.

Prednosti CoC certifikacije su: kontrola sirovine, izvori sirovine su postojani, nadzor i

poboljšanje unutarnjeg protoka materijala, poboljšan pristup ekološki osjetljivim tržištima, označavanje i prodaja sa jedinstvenim FSC kodom, podupiranje odgovornog upravljanja šumama koje podržava biodiverzitet, promoviše pravedne radne uvjete i umanjuje klimatske promjene.

CE znak je posljednji korak u certifikaciji proizvoda i predstavlja slobodan prolaz na tržište EU. Direktiva 89/106/EEC obavezuje CE znak za građevinske proizvode: prozori i vrata, drveni pod, ploče koje se upotrebljavaju u građevinarstvu, drvena građa...

U razgovoru sa Mustafom Mujezinovićem, premijerom FBiH, u Vitezu, zatraženo je:

- Da Parlament FBiH ispoštuje rok za donošenje zakona o šumama, a predlagač zakona da ispoštuje i ne povrijedi principe i uvjete Zakona o lokalnoj samoupravi.

- Da vlade kantona, uz pomoć Vlade FBiH, urede i stvore zdrava ŠPD-ŠGD, te spriječe krah u njima, zatim da izvrše sve potrebne mjere koje ste i kao osnivači ŠPD-va po Zakonu bili dužni napraviti. Produktivnost i modernizacija, standardizacija i certifikacija, samo su dio velikog posla koji treba uraditi u većini ŠPD-ŠGD na teritoriji FBiH.

- Iskoristiti prijedloge i kriterije koji dolaze od Grupacije šumarstva i drvne industrije pri P/GKFBiH i od Drvnog klastera BiH, s namjerom stvaranja zdravog tržišnog okruženja i ravnopravnih uvjeta za snabdijevanje drvnim sortimentima u FBiH.

- Izvoznicima u drvnoj industriji svakako obezbijediti subvencije, kao i druge mjere koje će olakšati izvoz i jednostavniju proceduru osiguranja statusa tzv. „kućnog izvoza“ kod Uprave za indirektno oporezivanje - razlog izvoznik ne bi smio čekati.

- Sniziti cijene trupaca za minimalno 10%, jer zbog toga naši drvoprerađivači nisu konkurentni u izvozu, a već prisutni uvoz trupaca u BiH je posljedica naših previsokih cijena. Republika Hrvatska je kasno shvatila što treba napraviti da bi se spasila drvna industrija, nemojte da to mi shvatimo još kasnije.

Propisi

Pravilnici kao zaštita

Na prijedlog Agencije za sigurnost hrane BiH, Vijeće ministara BiH donijelo je šest pravilnika o hrani: Pravilnik o tjesteninama, tijestu i proizvodima od tijesta, Pravilnik o količini brašna utrošenog za proizvodnju pekarskih proizvoda, Pravilnik o proizvodima od žitarica, Pravilnik o pekarskim proizvodima, Pravilnik o metodama analiza šećera i Pravilnik o pivu

Navedeni pravilnici doneseni su zbog osiguranja visokog nivoa zaštite života i zdravlja potrošača, te zaštite interesa proizvođača u cijeloj Bosni i Hercegovini, čiji proizvodi, zbog zastarjelih i neusklađenih propisa, nisu bili u ravnopravnom položaju sa drugim proizvodima na tržištu.

Pravilnik o proizvodima od žitarica i Pravilnik o tjesteninama, tijestu i proizvodima od tijesta Agencija za sigurnost hrane izradila je u saradnji sa nadležnim državnim organima entiteta i Distrikta Brčko, Vanjskotrgovinskom / Spoljnotrgovinskom komorom BiH, privrednim komorama entiteta i Distrikta Brčko.

Donošenjem pomenutih pravilnika uvažen je zahtjev proizvođača i CEFTA Pododbora za poljoprivredu i stvoreni su uslovi za nesmetano stavljanje proizvoda od žitarica i pekarskih proizvoda na tržište zemalja u okruženju.

Ovi pravilnici su rađeni u skladu sa članovima 17. i 54. Zakona o hrani BiH, tako da Agencija, u saradnji sa nadležnim organima, inicira, priprema i organizira izradu provedbenih propisa o hrani koji su usklađeni sa legislativom Evropske unije i standardima komisije Codex Alimentarius.

Usvajanje Pravilnika o količini brašna potrebnog za proizvodnju pekarskih proizvoda je važno, jer do sada u BiH nije postojao podzakonski akt kojim bi se definisala ova problematika na

nivou cijele države, što je onemogućavalo efikasnu kontrolu proizvođača u cilju zaštite zdravlja i interesa potrošača. Ovim pravilnikom uspostavlja se jedinstveni normativi i vođenje evidencije za proizvodnju pojedinih vrsta pekarskih proizvoda.

Pravilnik o proizvodima od žitarica predstavlja jedinstven nacionalni propis kojim se omogućava domaćim proizvođačima, kao i svim subjektima u poslovanju sa hranom, da u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije dobiju nove smjernice o minimalnim uslovima kvaliteta proizvoda od žitarica, te im postavlja obavezu da hrana koju proizvode zadovolji odredbe pomenutog Pravilnika i da je u skladu sa standardima Codex Alimentarius.

Usvajanjem pomenutih pravilnika, kao nacionalnih propisa usaglašenih sa evropskom legislativom, otklanjaju se razlike u propisima koji su na snazi u zemljama okruženja i članicama EU, osigurava nesmetano funkcioniranje domaćeg tržišta, zaštita interesa potrošača, definišu se obaveze subjekata u poslovanju sa hranom kako na domaćem tako i na inotrižju.

Na prijedlog Agencije za sigurnost hrane, Vijeće ministara BiH do sada je donijelo 38 pravilnika o hrani i materijalima u kontaktu sa hranom, a Parlamentarna skupština BiH Zakon o genetički modificiranim organizmima.

Mirsada MEŠANOVIĆ
m.mesanovic@kfbih.com

JEDINSTVEN PROJEKAT PROMOCIJE BH. PRIVREDE

Svečanom ceremonijom proglašenja najuspješnijih bh. kompanija po ostvarenim poslovnim rezultatim u 2009. godini, završen je i ovogodišnji Projekat „100 najvećih u BiH“

- Brojne čestitke i pisma podrške privrednika i predstavnika drugih organizacija i institucija koje su stigle u redakciju Poslovnih novina za organizaciju i realizaciju Projekta i svečane ceremonije dodjele priznanja dokazuju da radimo pravu stvar i ostvarujemo cilj Projekta – da rang-lista „100 najvećih u BiH“ bude koristan izvor podataka za domaće i strane kompanije, investitore, organizacije i institucije i prilika za promociju uspješnih privrednih subjekata i bh. privrede - kaže direktor Privredne štampe d.o.o. Sarajevo Avdo Čaušević.

- Drago nam je da su značaj, kvalitet i kredibilitet Projekta, osim privrednika, partnera i sponzora, prepoznali i Dragan Vrankić, zamjenik predsjedavajućeg Vijeća ministara i ministar financija i trezora BiH, i Donatus Kock, ambasador Austrije, zemlje koja je bila najveći investitor u 2009. godini koji su bili njegovi pokrovitelji - istakla je Sanja Bogdanović, izvršni direktor za novinsku djelatnost Privredne štampe. Dodala je i to da su ove godine napravljene i rang-liste najvećih velikih

srednjih i malih preduzeća, na osnovu Zakona o reviziji i računovodstvu, a po poslovnim pokazateljima iz 2009. godine: ukupnom prihodu, izvozu, netto dobiti i investicijama.

Na svečanoj ceremoniji dodjele priznanja Dragan Vrankić, zamjenik predsjedavajućeg Vijeća ministara i ministar financija i trezora BiH rekao je da je za njega „osobita čast biti pokrovitelj ove ugledne manifestacije - izbora 100 najboljih - i stoga domaćinu posebno zahvaljujem na ukazanoj povjerenju“ nakon čega se obratio privrednicima - ovo je DAN posvećen vašim uspjesima – koji nas sve skupa raduju. I u ovako teškim uvjetima, vi ste, poslovanjem svojih tvrtki, pokazali da naša zemlja ima dovoljno dobrih i uspješnih privrednika, međutim, takvi uspješni i pozitivni primjeri nedovoljno se promoviraju. Promocija uspjeha, kako velikih tako srednjih i malih tvrtki u BiH, je poticajno potrebna, te je izbor najuspješnijih, koji evo Poslovne novine organiziraju po 38. puta, za naročitu pohvalu.

- S obzirom na to da u Bosni i Hercegovini ima mnogo izbora uspješnih kompanija, privrednika i menadžera mi, u Asocijaciji poslodavaca BiH, smo se opredijelili da budemo partneri Projekta „100 najvećih u BiH“, koji organizuje Privredna štampa u izdanju Poslovne novine zbog toga što je ovo jedini izbor privrednika prema jasno definisanim kriterijima – javno se objavljuju dobiveni podaci na osnovu kojih se vrši rangiranje; što ima tradiciju i povjerenje privrednika iz oba entiteta - znači na državnom je nivou; što sve firme dobrovoljno učestvuju u rangiranju; što je uvrštavanje na listu besplatno - tako da sve one imaju jednake šanse da učestvuju u Projektu i budu rangirane; što promovise uspješne privrednike i kompanije tako da je lista relevantna i predstavlja objektivan prikaz stanja u bh. privredi - rekao je, između ostalog, direktor Asocijacije poslodavaca BiH, jednog od ključnih partnera na Projektu, Alija Remzo Bakšić.

Pripreme za realizaciju Projekta 100 najvećih u BiH u idućoj godini počinju u septembru ove godine.

Prvoplasirane kompanije na rang-listi velikih preduzeća koje su dobile priznanja za rezultate u 2009. godini u sve četiri kategorije

Po ukupnom prihodu:

1. JP Elektroprivreda BiH d.d. - Sarajevo
944.123.424 KM
  2. ASA Prevent Group - Sarajevo 610.352.795 KM
  3. BH Telecom d.d. - Sarajevo 605.414.743 KM
- Priznanja je dodijelio Dragan Vrankić, zamjenik predsjedatelja Vijeća ministara BiH i ministar financija i trezora

Po izvozu:

1. ASA Prevent Group - Sarajevo 287.010.617 KM
  2. Aluminij d.d. - Mostar 259.254.090 KM
  3. Energoinvest d.d. - Sarajevo 198.363.331 KM
- Priznanja je dodijelio Veselin Poljašević, predsjednik Vanjskotrgovinske/Spoljnotrgovinske komore BiH

Po netto dobiti:

1. BH Telecom d.d. - Sarajevo 144.208.266 KM
  2. Telekomunikacije Republike Srpske a.d. - Banja Luka
102.633.216 KM
  3. JP Elektroprivreda BiH d.d. - Sarajevo
61.903.514 KM
- Priznanja je dodijelio Alija Remzo Bakšić, direktor Asocijacije poslodavaca BiH

Po investicijama:

1. Raiffeisen bank d.d. Bosna i Hercegovina - Sarajevo
262.140.194 KM
  2. JP Elektroprivreda BiH d.d. - Sarajevo
177.543.485 KM
  3. BH Telecom d.d. - Sarajevo 140.013.874 KM
- Priznanja je dodijelio Donatus Kock, ambasador Austrije u BiH

Prvoplasirane kompanije na rang-listi srednjih preduzeća koje su dobile priznanja za rezultate u 2009. godini u sve četiri kategorije

Po ukupnom prihodu:

1. Bosnalijek d.d. - Sarajevo 109.600.000 KM
2. Sarajevski kiseljak d.d. - Kiseljak 69.268.227 KM
3. Podravka d.o.o. - Sarajevo 66.351.000 KM

Po izvozu:

1. Bosnalijek d.d. - Sarajevo 39.700.000 KM
2. Mann+Hummel BA - Tešanj 35.000.000 KM
3. Metalno d.d. - Zenica 18.000.000 KM

Po netto dobiti:

1. Bosnalijek d.d. - Sarajevo 9.000.000 KM
2. Sarajevski kiseljak d.d. - Kiseljak 8.065.116 KM
3. Unitic d.o.o. - Sarajevo 3.896.099 KM

Po investicijama:

1. BBI Real Estate d.o.o. za nekretnine - Sarajevo
34.536.944 KM
2. Xella BH d.o.o. - Tuzla 15.763.681 KM
3. Hotel Tuzla d.d. - Tuzla 15.000.000 KM

Priznanja srednjim preduzećima u sve četiri kategorije dodijelio je u ime ministra Velimira Kunića Ante Mišković, savjetnik federalnog ministra.

Prvoplasirane kompanije na rang-listi srednjih preduzeća koje su dobile priznanja za rezultate u 2009. godini u sve četiri kategorije

Po ukupnom prihodu:

1. TEM Mandeks d.o.o. - Široki Brijeg 5.595.000 KM
2. Mrkulić Company d.o.o. - Hotel Hollywood - Sarajevo
4.355.062 KM
3. Aquarius d.o.o. - Banja Luka & Aquarius Media d.o.o - Sarajevo
4.180.486 KM

Po izvozu:

1. TEM Mandeks d.o.o. - Široki Brijeg 2.450.000 KM
2. Adonis namještaj export-import d.o.o. - Mostar
699.341 KM
3. Artisan d.o.o. - Tešanj 679.371 KM

Po netto dobiti:

1. TEM Mandeks d.o.o. - Široki Brijeg 1.016.000 KM
2. Mrkulić Company d.o.o. - Hotel Hollywood - Sarajevo
843.582 KM
3. Vukoje d.o.o. - Trebinje 213.404 KM

Po investicijama:

1. Mrkulić Company d.o.o. - Hotel Hollywood - Sarajevo
3.184.422 KM
2. TEM Mandeks d.o.o. - Široki Brijeg 1.300.000 KM
3. Makart Hoteli d.o.o. - Čapljina 853.777 KM

Priznanja malim preduzećima u svim kategorijama dodijelila je Sanja Bogdanović, izvršni direktor za novinsku djelatnost Privredne štampe.

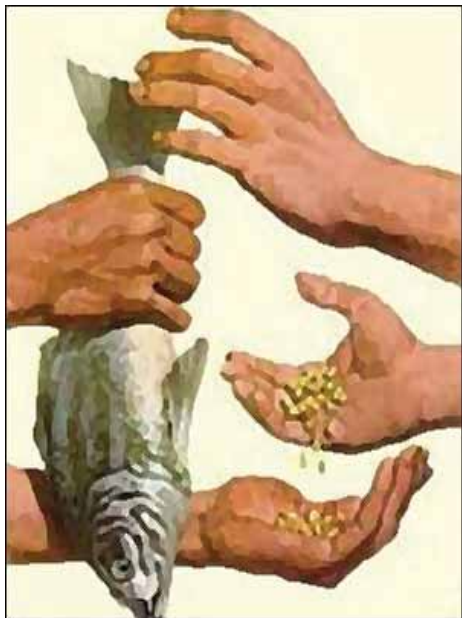
Specijalno priznanje Privredne štampe „Srebrni pečat“ za ukupne rezultate poslovanja dodijeljen je preduzeću Xella BH d.o.o. iz Tuzle. Priznanje je uručio Avdo Čaušević direktor Privredne štampe.

Barter

Jedan od načina kako spasiti preduzeće u ekonomskoj krizi

Barter u slobodnom prevodu sa engleskog znači trampa, označava model sofisticirane robne razmjene koji je prvi procvat doživio za vrijeme krize 1929. godine. Barter je finansijska mogućnost za opstanak preduzeća u vrijeme ekonomskih kriza, kada je poslovanje ugroženo prvenstveno zbog nedostatka novca

O značaju ove ekonomsko pravne kategorije dovoljno govori podatak da se barteru u današnjim uslovima ponovno daje važnost, posebno u visokorazvijenim zemljama. Tako npr. u Sjedinjenim Američkim Državama postoji 250.000 barter preduzeća između kojih je ostvareno trgovanje preko sedam milijardi USA dolara u proizvodima i uslugama kroz barter razmjene.

U Ruskoj Federaciji je do 2001. godine korišten u 70% do 80% slučajeva uvoza, a od 2001. godine pao je na 2%, u cilju povećanja likvidnosti. Po ekonomskoj prirodi barter je trgovanje zasnovano na razmjeni (kolokvijalnoj trampu) proizvoda ili usluga za druge. Obično ne podrazumijeva razmjenu novca. Barter se može obaviti neformalno, po sistemu "jedan na jedan", između pojedinaca i preduzeća, a može i preko specijalizirane kompanije čija je osnovna djelatnost takva razmjena.

Savremeni barter komercijalne prirode je sofisticirani sistem za razmjenu (pod upravom barter kompanije) koji omogućuje poduzetnicima (članovima) da dio svojih troškova podmire bez upotrebe novca. Barter poslovi podrazumijevaju zaključenje Ugovora o razmjeni (engl. barter contract). Barter kompanija je organizacija čiji članovi imaju sklopljen ugovor o razmjeni imovine ili usluga za određenu proviziju.

Članovi takve organizacije nisu dužni razmijeniti ili kupiti robu ili usluge direktno od pro-

davaca. Umjesto toga, kada član barter kompanije prodaje proizvod ili uslugu drugom članu, na račun mu se odmah uplaćuje iznos koji odgovara tržišnoj vrijednosti proizvoda ili usluge, bez gubitaka koji nastaju u uobičajenoj robnoj razmjeni.

Na primjer, vlasnik hotela koji je član barter kompanije planira godišnju nabavku naftnih derivata u iznosu od 20.000 KM. S obzirom na to da vlasniku benzinske pumpne stanice vjerovatno ne treba 20.000 KM vrijednosti u hotelskim uslugama (noćenje, konzumacija jela i pića, zakup sala za sastanke i dr), primjena klasične kompenzacije nije moguća, tako da se ove usluge u cijelosti moraju podmiriti u novcu.

Ukoliko su i jedan i drugi vlasnik članovi barter kompanije, naftne derivate u iznosu od 20.000 KM vlasnik hotela može preuzeti odmah, a umjesto plaćanja, hotel sada duguje hotelskih noćenja u vrijednosti od 20.000 KM bilo kojem članu te kompanije. Vlasnik benzinske pumpe može pak iskoristiti 20.000 KM (dijelom u istom hotelu ako želi) za svoje druge potrebe kod ostalih članova.

Barter kompanija vodi evidenciju svih transakcija, te omogućuje jednostavno knjiženje. Članovi u svakom trenutku imaju uvid u stanje svog računa, te dobivaju mjesečni izvještaj.

U suvremenim vanjskotrgovinskim poslovima iz ugovora o razmjeni razvio se barter ugovor.

Ugovor o razmjeni je ugovor kojim se svaki ugovarač obvezuje predati drugoj stranci određenu stvar tako da ona stekne pravo vlasništva. Predmet razmjene mogu biti i prenosiva prava. S obzirom na to da je kod ugovora o razmjeni izostavljena novčana protuusluga, cijena se i ne ugovara, niti postoji zahtjev za njenom isplatom.

Zbog toga ugovorom o razmjeni nastaju za svakog ugovarača obaveze i prava koje iz ugovora o prodaji nastaju za prodavača. S obzirom

na to da je ugovor o razmjeni sinalog-matični (dvostrano obavezujući) ugovor, stranke međusobno predaju stvari u načelu jednake vrijednosti. No, to nije uvijek moguće, pa može doći do kombinacija pri razmjeni različitih stvari i prava, a ako i tada protuusluge ne bi bile ekvivalentne, razlika se može dati i u novcu.

Ovdje treba voditi računa o tome da tržišna vrijednost zamijenjenih stvari ne bude manja ili jednaka iznosu novca, jer se u tom slučaju radi o ugovoru o prodaji.

Barter poslovi se mogu ugovarati na nivou preduzeća i na nivou države. Preduzeća često ugovaraju barter, kada se oni odvijaju u zemljama u kojima postoji nestabilna finansijska situacija i gdje ne postoji dovoljan stepen sigurnosti da će poslovne banke moći izvršiti isplate. Da bi se izbjegli takvi rizici, a posao, ipak, obavio, pribjegava se ugovaranju isporuka robe za robu, tj. ugovara se kompenzacioni posao.

Kada se barter poslovi ugovaraju između zemalja tada se radi o međudržavnom kliringu. Međudržavnim sporazumom ugovaraju se liste i količine robe koja će biti predmet isporuka. Svaka zemlja, preko za te poslove ovlaštene banke, vrši isplatu svojim preduzećima kada one izvezu u zemlju sa kojom je sklopljen klirinški sporazum.

U pravilu, kod međunarodnog kliringa treba da su izbalansirane međusobne isporuke.

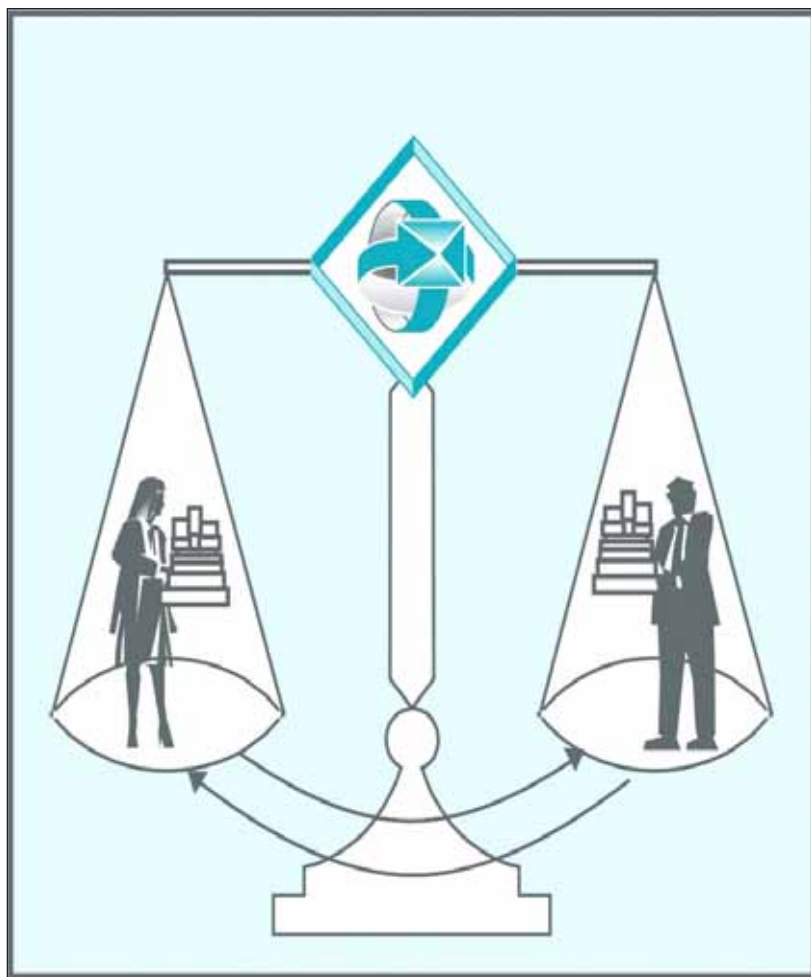
Ako se pojavi razlika, ona se isplaćuje u devizama ili zlatu ili se pak prenosi, kao obaveza zemlje koja je isporučila manje robe, u sljedeću godinu.

Za razliku od uobičajene vanjske trgovine u kojoj se plaćanje vrši nerentabilnim devizama, kod međudržavnog kliringa zemlja koja ima suficit nalazi se u nepovoljnoj situaciji, jer je isporučila robu veće vrijednosti koja nije kompenzirana kontraisporukama.

Međudržavni kliring je bio tipičan za trgovinu sa zemljama u razvoju. Međutim, danas se primjenjuje ako ne postoje drugi modaliteti za odvijanje vanjskotrgovinske razmjene.

Primjeri barter razmjene se mogu naći u cijelom svijetu. Vlade mnogih zemalja se koriste barterom za nabavku robe koja im je potrebna.

Najnoviji primjer je prijedlog brazilske Vlade Vladi Južne Koreje za barter posao u brodograd-

nji i naftnom sektoru. Koreja, kao najveći svjetski brodograditelj, će Brazilu dostavljati brodove i platforme za crpljenje nafte u zamjenu za udjele brazilske vlade u naftnim poljima na području Santos.

Prednost bartera je čuvanje novca, koji je, inače, osnova svakog poslovanja, tako da je finansijska mogućnost poslovanja bez novca izuzetna ideja.

Naime, danas kada se finansijska sredstva uglavnom obezbjeđuju kroz kreditna zaduženja, koja kompletnu imovinu kompanije mogu dovesti u pitanje, kada istovremeno postoje ogromne zalihe robe ili neiskorišteni kapaciteti, zašto ne primijeniti nešto za što je samo potrebno prepoznati mogućnost.

BiH je, takode, prepoznala značaj ovog principa poslovanja, tako da je u junu ove godine zvanično počeo sa radom BH barter - udruženje firmi koje trguju na negotovinskom principu.

Da bi se zadržali postojeći klijenti i proširilo tržište važno je budno pratiti i primjenjivati ekonomske mogućnosti koje se pružaju, biti kreativan i inovativan.

Razgovarala:
Amela KEČO,
dipl. pravnik
a.keco@kfbih.com

„Pobjeda” d.d. Tešanj

„Pobjeda” d.d. Tešanj je kompanija u oblasti metalske industrije koja gotovo šest decenija zauzima značajnu poziciju na našem, ali i inostranom tržištu. Osnovana je 1954. godine pod nazivom „Sresko metalno preduzeće” odlukom Sreskog vijeća i Vijeća proizvođača Narodnog odbora Sreza tešanjskog. Naredne 1955. godine Odlukom radničkog savjeta dobiva naziv „Pobjeda”. Fabrika je uspješno privatizirana 2006. godine, od kada se nalazi u 100% privatnom vlasništvu

Danas je „Pobjeda” kompanija koja i dalje uspješno održava značajnu poziciju uprkos brojnim problemima u kojima se nalazi naša privreda.

Razgovaramo sa generalnim direktorom Kasimom Kotorićem, koji se na čelu Fabrike nalazi od 1998. godine.

- „Pobjeda” d.d. Tešanj je sigurno značajna kompanija kako za lokalnu zajednicu tako i za državu u cjelini. Spada u red srednjih firmi, iako je za svjetske parametre mala kompanija. Uvijek je bila mjerilo za dešavanja u branši metaloprerade, gdje dominira visok stepen mehaničke obrade skidanjem strugotine. Kako pripadamo i auto-industriji sa dominantnom proizvodnjom pumpi za hlađenje i podmazivanje motora teretnog i traktorskog programa, što znači da nismo u oblasti visokih serija, to smo direktnije pod uticajem opštih zbivanja na tržištu. „Pobjeda” je jedina fabrika u BiH sa ovakvim tipom proizvodnje, što znači da u zemlji nema direktne konkurencije, ali, na žalost, nemamo fabrike motora koje bi kupovale naše proizvode. Izvozimo preko 90% naših proizvoda kupcima širom svijeta. Imamo već izgrađen rejting kako na aftermarketu tako i kod kupaca prve ugradnje, koje smo uspjeli djelimično vratiti nakon

okončanja rata u BiH. Tokom rata izgubili smo sve kupce prve ugradnje koji su do rata nosili preko 70% prometa. Trenutna situacija je da se oko 30% naših proizvoda plasira kupcima prve ugradnje. Pred „Pobjedom” ima još puno obaveza i zadataka da bi se potpuno normalizovala tržišna situacija. Povratak na tržišta prve ugradnje zahtijeva velika ulaganja u sve oblasti, na koja smo, kao i mnoge firme u našem okruženju, osuđeni - bez ičije pomoći.

U prethodnom kako postratnom tako i privatizacijskom periodu, „Pobjeda” je imala velika ulaganja. Prvo su se morale sanirati ratne štete, a potom ulagati u osavremenjivanje objekata i opreme, te dostizanje potrebnog tehnološkog nivoa u cilju sustizanja konkurencije. U tome smo postigli zavidne rezultate koji su sigurno mogli biti i mnogo bolji, ali realno i mnogo lošiji. Na sve ovo što smo doživjeli u posljednjih 18 godina dobili smo i recesiju svjetskih razmjera koja za nas traje već godinu i po. Na vrijeme smo je najavljivali i drugim firmama. Uspjeli smo preživjeti uz ogromne napore. Mogu konstatovati da smo prevazišli neke probleme. Posla je sve više, ali još puno treba raditi na poboljšanju profitabilnosti i stabilizaciji odnosa sa partnerima.

Krize su uvijek dolazile i prolazile. Ova će još dugo potrajati i uspjeh je poslovati, odnosno baviti se biznisom u ovo vrijeme. Propadaju mnoge firme, banke, pa i države. Zar nije uspjeh raditi i servisirati obaveze (plate, doprinose, dobavljače itd) bez ikakvih olakšica u državi.

Obnova fabrike u poslijeratnom periodu je iza vas. Možemo li konstatovati da je prošao najteži period?

- Kao što sam već istakao, u biznisu, posebno u proizvodnji se ne može i ne smije nikada reći da je najgore prošlo. Svaki novi problem se mora tretirati kao najgori i ne dozvoliti opuštanje. Konkurencija je neumoljiva i koristi svaki zastoj. Na površini vode se može ostati samo ako si dovoljno brz. Dovoljno je usporavanje da se potone. Po mojoj ocjeni, sad

je teže nego u poslijeratnom periodu. Onda smo imali krizu samo mi u BiH i sve je bilo do nas. Sad je kriza svuda oko, a mi u BiH se ponašamo kao da je blagostanje. Apetiti administracije i svih drugih korisnika budžeta su ogromni. Dovoljno je pogledati prosjeke plata u realnom sektoru i u ostalim oblastima i sve će se samo reći.

Bez obzira na činjenicu da ova fabrika datira još iz 1955. godine, čini se da ste uspješni održati korak sa savremenim trendovima na tržištu, odnosno prilagoditi se novim potrebama automobilske industrije i odgovoriti veoma zahtjevnim zadacima?

- U predratnom periodu „Pobjeda” je imala izvoz preko 50%. Radila je sa svjetski renomiranim proizvođačima motora, kao što su: MERCEDES, MANN, DEUTZ, IVECO, VW itd, tako da je uvijek bila u tržišnoj utakmici. Tačno je da je izvozna industrija u ex Jugoslaviji imala mnogo bolji položaj nego što imamo mi danas, ali su nas već onda kupci naučili da radimo DOBRO.

To se prenijelo i u poslijeratni period. Na žalost, prenijeli su se i socijalistički odnosi u firmi koje je teško iskorijeniti i za što će nam trebati još puno vremena.

Ukratko nam prezentirajte proizvodni asortiman?

- Proizvodimo: pumpe za podmazivanje i hlađenje motora, zupčanike razvoda motora i mjenjača, kao i zupčanike za vlastite potrebe, razne druge dijelove motora, pumpi i mjenjača, te vršimo termičku obradu (kalenje, cementacija i nitriranje) raznih vrsta alata. Sve što nudimo i mogućnosti mogu se vidjeti i na našoj web stranici.

Kao načelo tržišne ekonomije lojalna konkurencija je poželjna. Međutim, svjedoci smo da u našim uslovima privređivanja privrednici često ističu kao jedan od velikih problema nelojalnu konkurenciju. Kako na to gledate kao iskusen privrednik?

- Nelojalna konkurencija je manje-više u BiH prisutna u svim oblastima. I kod nas se osjeti, iako u zemlji nema drugih fabrika pumpi. Kako onda? Malo ću pojasniti. Pumpe su u BiH pod režimom bescarinskog uvoza dok dijelovi i komponente, koje mi uvozimo, potpadaju pod određene carinske stavove. Zar to nije jedan oblik nelojalne konkurencije.

Zahvaljujući kvaliteti vaših proizvoda, danas ste prisutni i na tržištima drugih zemalja i, bez obzira na sve probleme sa kojima se susreće u radu, „Pobjeda” je, ipak, bh. brend?

- To je tačno, ali je i tačno da su potrebe BiH za našim proizvodima male u odnosu na obim i kapacitet proizvodnje. Podrazumijevam tu samo ono što je u našem proizvodnom programu.

Kakvi su vam planovi za budućnost?

- Svaka, pa i naša firma ima planove za budućnost, ukoliko želi da se bavi ozbiljnim bizni-

Kasim Kotorić, generalni direktor

som. Te planove i dinamiku njihovog realizovanja je u značajnoj mjeri poremetila svjetska recesija. Nakon kratkoročnih mjera za prevladavanje recesije koja je bila daleko iznad očekivanja i kriznih planova koje smo imali, pristupili smo redefinisavanju naših dugoročnih ciljeva. Naravno, uzećemo u obzir i iskustvo koje smo prikupili u posljednjem periodu.

Planiramo i nove projekte i nove investicije bez kojih sigurno nema budućnosti. O izvorima kapitala, kao i o drugim parametrima budućih aktivnosti, će se daleko više voditi računa, odnosno uvijek ćemo imati na umu i mogućnost pojave nove recesije.

Spoj tradicionalizma uz pravilan izbor stručnih i motivisanih saradnika, naravno, uz upornost, rad i zalaganje je prava formula. Koliko je, po vašem mišljenju, pravilan odabir saradnika važan za uspjeh?

- Sloga i pamet kuću grade, tako je i u svakoj firmi. Pravi kadrovi na pravom mjestu će i u bezizlaznoj situaciji naći rješenje. Tako da je i moje mišljenje da je menadžerski kadar ključ uspjeha, uz neophodnu slogu i stalno obrazovanje. „Pobjeda” je i u najtežim trenucima vodila računa o kadrovima, a to će raditi i u budućnosti.

Metalski sektor u BiH se nalazi u nepovoljnom položaju koji je posljednjih gotovo dvije godine usložnjen, kao i kompletna privreda, uticajem svjetske ekonomske krize. Često se propusti i neuspjehi pripisuju ekonomskoj krizi. Da li se, po vašem mišljenju, zaista svi problemi mogu pripisati krizi, ili postoje propusti na „domaćem terenu” odnosno da li je u našoj zemlji pravilno postavljena politika privrednog razvoja?

- Kriza je samo sve probleme iznijela na površinu. I bez krize je privreda u ovoj državi imala ogromne probleme. Na raznim forumima i sjednicama udruženja pri privrednoj komori sam i sam ukazivao na neke. Navešću samo neke: nejedin-

stven ekonomski prostor u BiH, veliki porezi i doprinosi, neusklađene carinske stope i gotovo nemoguće bilo kakve logične promjene u već donesenim zakonima, jako složene sve procedure oko uvoza i izvoza, te pravdanje neprincipijelnim kolektivnim ugovorima, nesinhronizovani propisi u svim oblastima itd.

Najveći problem privredi je ogroman državni aparat svih nivoa i nesklad plata. Firme su pod pritiskom uposlenih i sindikata da se povećavaju primanja uposlenih gledajući okruženje koje ih je povećavalo bez realnog uporišta. Koliko znam, plate mogu pratiti samo realan rast BDP-a, što se kod nas nije dešavalo.

Politika privrednog razvoja u BiH praktično ne postoji, i ako postoji onda je to slovo na papiru. Za svaku politiku razvoja trebaju i programi i mjere koje će je sprovesti. U BiH se sve odvija stihijski.

„Pobjeda” je reprezent tešanjskog kraja. Općina Tešanj je rijedak primjer da se vlastitim snagama, na malom prostoru uz angažman svih resursa, može napraviti iskorak. Danas imate razvijenu industrijsku zonu, organizirane brojne asocijacije koje okupljaju uspješne privrednike, mala i srednja preduzeća. Sve ove aktivnosti ne daju rezultat. Kažite nam kako su takav entuzijazam i organiziranost privrednika prisutni na području vaše općine, za razliku od mnogih drugih u našoj zemlji?

- Ništa nije slučajno, pa i konstatacije koje ste naveli. Tešanj ima tri industrijske zone, od čega je

zona Bukva predratna i trenutno se radi na njenom proširenju shodno novim potrebama. Dvije nove zone su pored Jelaha i nastale su poslije rata. Ljudi u Tešnju su davno naučili da se ne mogu uzdati ni u čiju pomoć, jer su godinama bili pasivan i izrazito nerazvijen kraj. Tako je njihovom ogromnom upornošću i zalaganjem postavljeno jezgro privrede kroz „Pobjedu”, Enker, Slogu, Čarparu, Napredak, UKUS itd. Sve firme, osim Enkera, imale su sličan metod razvoja i širenja. Neke od nabrojanih više ne postoje, ali za nas je najbitnije da se njihovim gašenjem nisu ugasile i djelatnosti već su kroz osnivanje novih firmi jače nego prije. Naši privrednici su se naučili oslanjati na vlastite snage, a Općina Tešanj je u poslijeratnom periodu uradila puno stvari da se stvore pretpostavke za uopće moguć biznis. Navešću samo neke:

- Energetika, telefonija i druge bitne infrastrukturne stvari sa kojima smo do rata bili naslonjeni na Doboj kao privredno sjedište regije preusmjerene su na Zenicu.

- Prostornim planom utvrđene su poslovne zone.

- Privrednicima je općinska administracija pružala maksimalno moguću pomoć.

- Sigurno smo općina u FBiH koja je među prvim uradila strategiju obnove, a nakon toga i strategiju razvoja.

Ovim je smanjen pritisak ljudi u grad, a istovremeno se omogućila realizacija strategije razvoja gdje značajno mjesto zauzima i privreda.

Rezultati se najbolje vide na terenu.

Naše dosadašnje sagovornike smo pitali: Smatrate li da su dovoljno iskorištene mogućnosti i nadležnosti Komore, posebno kada je riječ o promovisanju i zaštiti interesa domaćih kompanija?

- Na žalost, ni komorski sistem nije ništa bolje riješen u našoj državi od ostalih oblasti. On ni blizu ne pruža privredi ono što bi trebao. Nedovoljno je iskorišten kao potencijal privrede, a, opet, i puno daje u odnosu kako je postavljen i organizovan. Smatram da ga treba hitno reorganizovati i iz njega maksimalno isključiti dnevno-politički uticaj.

Imate li još nešto dodati?

- Zaželio bih svim kolegama - privrednicima što brže okončanje recesije, kao i da pokušaju naći i šansu, a ne samo probleme.

Prijedlog zakona o reviziji privatizacije državnog kapitala u gospodarskim društvima i bankama

Vlada Federacije BiH utvrdila je i Federalnom parlamentu uputila Prijedlog zakona o reviziji privatizacije državnog kapitala u gospodarskim društvima i bankama. Donošenje ovog zakona izraz je potrebe za ispravljanjem brojnih propusta uočenih u svim fazama privatizacije gospodarskih društava i banaka, počevši od pripreme, preko same privatizacije, pa do neispunjavanja ugovornih obaveza novih vlasnika.

Propusti su karakteristični i za malu i za veliku privatizaciju, te za sve njihove metode. Stoga preovladava mišljenje kako privatizacijom nije u cijelosti ostvaren niti jedan strateški cilj pretvorbe državnog u privatno vlasništvo. Uz to, nadležne institucije nisu na odgovarajući način pratile postupak privatizacije, niti su poduzimale zakonom propisane radnje radi eliminiranja propusta.

Uredba o korištenju obnovljivih izvora energije i kogeneracije

Vlada FBiH donijela je Uredbu o korištenju obnovljivih izvora energije i kogeneracije. Među ciljevima Uredbe su uklanjanje prepreka (uključujući i administrativne) za porast korištenja obnovljivih izvora energije, smanjenje utjecaja upotrebe fosilnih goriva na okoliš, približavanje ciljevima iz Kyota, podsticanje, uvođenje, primjene i razvoj nove opreme i tehnologija, te podsticanje domaće ekonomije u cjelini, otvaranje novih radnih mjesta i razvoja poduzetništva u energetici i dugoročno osiguranje energije.

Ujedno, definiraju se otkup i naknade, priključak postrojenja OIEiK na elektroenergetsku mrežu, certificiranje porijekla električne energije proizvedene iz OIEiK, uspostavljanje institucionalne strukture za operacionalizaciju sistema podsticaja proizvodnje iz OIEiK, kao i druga pitanja od značaja za korištenje OIEiK.

Nadležno ministarstvo Vlada je zadužila da u roku od 45 dana od stupanja na snagu ove uredbe izradi Prednacr zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i kogeneracije. Uredba je usklađena sa evropskim zakonima i direktivama, a njenim stupanjem na snagu stavlja se van snage Odluka o metodologiji utvrđivanja nivoa otkupnih cijena električne energije iz obnovljivih izvora instalirane snage do pet MW.

Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak

Dom naroda Federalnog parlamenta usvojio je Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak kojim je predviđeno oporezivanje dnevne naknade za topli obrok u Federaciji BiH, koja iznosi više od jedan posto prosječne plaće u Federaciji.

To znači da će biti oporezovane naknade za topli obrok čiji je dnevni iznos veći od osam KM, te da oporezivanje treba biti vršeno prema važećem zakonu o doprinosima. Kako bi izmjene i dopune ovog zakona stupile na snagu, potrebno je da ih odobri i Zastupnički dom Parlamenta Federacije BiH.

Prijedlog zakona o dopuni Zakona o budžetima u FBiH

Dom naroda Federalnog parlamenta usvojio je Prijedlog zakona o dopuni Zakona o budžetima u Federaciji BiH kojim je određeno da nijedan zakon kojim se stvaraju obaveze finansiranja iz budžeta ne može biti upućen u parlamentarnu proceduru bez prethodne analize finansijskih sredstava potrebnih za njegovo provođenje, kao i načina njihovog osiguranja. Predviđeno je i da za predložene zakone ubuduće bude potrebno i mišljenje Vlade FBiH, u slučaju da ona nije predlagatelj.

Uredba o šumama

Na prijedlog Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Vlada FBiH je izmijenila Uredbu o šumama. Izmjena se odnosi na produljenje važenja Uredbe do donošenja Zakona o šumama. U suprotnom, oblast gospodarenja šumama u FBiH ostala bi pravno neuređena, što bi onemogućilo poslovanje šumskih gazdinstava i drvoprerađivačke industrije.

Prijedlog strategije upravljanja vodama FBiH

Vlada FBiH je razmatrala i podržala Prijedlog strategije upravljanja vodama FBiH, čija su izrada i donošenje predviđeni Zakonom o vodama. Ovim dokumentom utvrđena je politika upravljanja vodama, odnosno pravci zaštite voda, zaštite od štetnog djelovanja voda i održivog korištenja voda, za period od 12 godina. Za ovu strategiju, koja je dio radi osiguranja harmonizacije strategije s politikama i strategijama drugih resora, formiran je Međuresorski koordinacioni odbor u koji su uključeni predstavnici ministarstava okoliša, energije, rudarstva i industrije, prostornog uređenja, zdravstva, Komisije za koncesije, privredne komore, inspekcije, dvije elektroprivrede, udruženja poslodavaca komunalne privrede, te sa nivoa BiH Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa.

Prijedlozi zakona o izmjenama i dopunama zakona o: Agenciji za bankarstvo Federacije BiH, o bankama i o mikrokreditnim organizacijama

Vlada FBiH je utvrdila i u parlamentarnu proceduru po hitnom postupku uputila prijedloge zakona o izmjenama i dopunama zakona o: Agenciji za bankarstvo FBiH, o bankama i o mikrokreditnim organizacijama.

Riječ je o potrebi dodatnog implementiranja, usklađivanja i pojašnjenja ili redefiniciranja pojedinih pravnih instituta u postojećim zakonima, kao i nužnosti njihovog usklađivanja sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti.

Ova obaveza prostiče, također, i iz Strategije i Akcionog plana za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u BiH za period od 2009. do 2013. godine, za čije je ispunjenje u entitetima Akcioni plan utvrdio rok do kraja juna ove godine.

Prosječne mjesečne isplaćene neto plaće zaposlenih

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenome u pravnim osobama BiH za maj 2010. iznosila je 795 KM, što pokazuje nominalni pad za 0,8%, u odnosu na decembar 2009. godine.

Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenome u pravnim osobama BiH za maj 2010. iznosila je 1.211 KM, što pokazuje nominalni pad za 0,9% u odnosu na decembar 2009.

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća i bruto plaća za maj 2010. u odnosu na isti mjesec prošle godine nominalno su iše za 1,1%.

Registrovana nezaposlenost

U maju 2010. broj nezaposlenih u BiH iznosio je 512.349. Ako kao baznu godinu uzmemo 2008. (2008 = 100) i uporedimo maj 2010. sa istim mjesecom 2009. godine uočićemo rast nezaposlenosti od 4,4 indeksna poena ili u apsolutnom iznosu broj osoba koje se vode kao nezaposlene povećao se za 21.584.

Broj nezaposlenih osoba ne može da se upoređuje sa brojem nezaposlenih osoba koji je dobijen preko Ankete o radnoj snazi. Razlog je u različitim definicijama nezaposlenosti.

Ako poredimo nezaposlene po kvalifikacionoj strukturi, uočava se da je najveći broj nezaposlenih osoba sa VKV i KV kvalifikacijom 186.537, slijede osobe sa NK 161.664 i sa srednjom stručnom spremom 121.495 osoba. Kao nezaposleni vodi se najmanji broj osoba višeg obrazovanja, tj. VŠS 7.130, slijede ih osobe sa visokom školskom spremom 19.370 (uključujući doktore nauka i magistre), što je znak da oni lakše dolaze do posla.

Udio ženske populacije u nezaposlenima iznosi 50,2 procenata ili u apsolutnom iznosu 257.387 osoba ženskoga spola.

U ženskoj populaciji najveći broj nezaposlenih osoba je nekvalifikovanih NK – 83.595, sa srednjom spremom – 75 134 i sa VKV i KV kvalifikacijom 74.894 osobe.

Indeks potrošačkih cijena u BiH u junu

U junu 2010. godine mjesečna inflacija je bila 0,0%. Cijene proizvoda i usluga, koji se koriste za ličnu potrošnju u Bosni i Hercegovini mjerene indeksom potrošačkih cijena, u junu 2010. godine u odnosu na maj 2010. godine, u prosjeku, su ostale nepromijenjene.

Niže su cijene u odjeljcima odjeća i obuća, alkoholna pića i duhan, hrana i bezalkoholna pića, te zdravstva.

Više cijene su u odjeljcima ostala dobra i usluge, namještaj, kućanski uređaji i redovno održavanje kuće, te prijevoz.

Godišnja inflacija u junu 2010. godine bila je 2,5%. Cijene u junu 2010. godine u odnosu na juni 2009. godine, u prosjeku, su više za 2,5%, dok je dvanaestomjesečno kretanje cijena bilo više za 0,5%.

Lista proizvoda i usluga kod kojih je na godišnjem nivou došlo do najvećih promjena cijena malo je drugačija od one na mjesečnom nivou.

Prema mjerenjima Eurostata (Statističkog ureda Evropske unije), godišnja inflacija mjerena harmonizovanim indeksom potrošačkih cijena u junu 2010. godine u području eura (13 evropskih zemalja Evropske monetarne unije) bila je 1,4%, dok je u EU 27 iznosila 1,9%. Najveće stope inflacije zabilježene su u Grčkoj 5,2%, Mađarskoj 5%, Rumuniji 4,3%, Estoniji 3,4%, Ujedinjenom Kraljevstvu 3,2%, Belgiji 2,7%, Bugarskoj 2,5% itd.

Najveće stope deflacije zabilježene su u Irskoj 2% i Latviji 1,6%.

Indeks obima industrijske proizvodnje

U junu 2010. bazni indeks ukupne industrijske proizvodnje u BiH (indeks prema prosječnoj mjesečnoj proizvodnji iz bazne godine 2005.) je manji od indeksa u maju 2010. za 5,3 indeksna poena. Indeks prema prosječnoj mjesečnoj proizvodnji iz 2009. iznosi 104,2. Stopa promjene industrijske proizvodnje u odnosu na juni 2009. godine je negativna i iznosi -4,3%. Stopa promjene kumulativne proizvodnje prema istom periodu 2009. iznosi 1,3%. U području „Vađenje ruda i kamena” stopa promjene proizvodnje u odnosu na juni 2009. godine iznosi -14,5%. Bazni indeks je veći od indeksa u maju 2010. za 0,2 indeksnih poena. Indeks prema 2009. iznosi 89,6.

U području „Prerađivačka industrija” stopa promjene proizvodnje u odnosu na juni 2009. godine iznosi -1,4%. Bazni indeks je veći od indeksa u maju 2010. za dva indeksna poena. Indeks prema 2009. iznosi 113,3.

U području „Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom i vodom” stopa promjene proizvodnje u odnosu na juni 2009. iznosi -8,4%. Bazni indeks je manji od indeksa u maju 2010. za 16,6 indeksnih poena. Indeks prema 2009. iznosi 89,3.

U junu 2010. stopa promjene proizvodnje Intermedijarnih proizvoda u odnosu na jun 2009. iznosi 4,5%, Kapitalnih proizvoda -31,0%, Trajnih proizvoda za široku potrošnju -17,4%, Netrajnih proizvoda za široku potrošnju 0,6%, a Energije -8,2%.

Stopa promjene kumulativne proizvodnje Intermedijarnih proizvoda prema istom periodu 2009. iznosi 10,3%, za Kapitalne proizvode -41,8%, za Trajne proizvode za široku potrošnju 3,4%, za Netrajne proizvode za široku potrošnju 3,5% i za Energiju 1,6%.

Industrijska proizvodnja

Industrijska proizvodnja u Federaciji Bosne i Hercegovine u junu 2010. godine u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz 2005. godine veća je za 27,1%, a u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz 2009. godine veća je za 2,2%, u odnosu na proizvodnju iz istog mjeseca prošle godine manja je za 3,3%, dok je u odnosu na maj ove godine manja za 1,1%.

Ukupna industrijska proizvodnja januar - juni 2010. godine u odnosu na isti period 2009. godine veća je za 2,5%, u području Vađenje ruda i kamena manja je za 9%, u području Prerađivačka industrija veća je za 4,6% i u području Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, gasom i vodom veća je za 4,4%,

Prema glavnim industrijskim grupacijama industrijskih proizvoda za januar - juni 2010. godine u odnosu na isti period 2009. godine, proizvodnja bilježi povećanje energije za 0,7%, intermedijarnih proizvoda, osim energije za 2,7%, trajnih proizvoda za široku potrošnju za 46,6% i netrajnih proizvoda za široku potrošnju za 1,2%, dok je zabilježeno smanjenje kapitalnih proizvoda za 15,4%.

Poljoprivreda

U Federaciji BiH u 2009/10. godini ukupno je zasijano 189.164 ha što je manje za 1,2% u odnosu na sjetvu u 2008/09. godini.

Gledano po grupama usjeva, zabilježen je porast kod industrijskog bilja za 15,6% i stočnog-krmnog bilja za 2,2%, dok je zabilježen pad zasijanih površina kod žita za 3,7% i povrtnog bilja za 1,8% u odnosu na prošlu godinu.

Posmatrano po zasijanim površinama nekih važnijih usjeva zabilježen je porast kod soje za 18,5%, duhana za 3,2%, kukuruza-zelena masa za 6,5%, dok je zabilježen pad zasijanih površina kod pšenice za 7,4%, kukuruza-zrno za 4,4%, krompira/krumpira za 1,5% i graha-zrno 3,9% u odnosu na sjetvu u 2008/09. godini.

Plaća

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenom za maj 2010. godine u FBiH iznosi 802,89 KM.

U toku maja 2010. godine došlo je do smanjenja prosječne mjesečne isplaćene neto plaće za 0,2%.

Za mart - maj 2010. godine prosječna mjesečna isplaćena neto plaća iznosi 805,49 KM. U odnosu na isti period prethodne godine došlo je do porasta za 1,3%.

Prosječna mjesečna isplaćena bruto plaća po zaposlenom za maj 2010. godine u FBiH iznosi 1.220,76 KM.

Indeksi potrošačkih cijena

Ukupan indeks potrošačkih cijena u junu 2010. godine niži je za 0,1% u odnosu na prethodni mjesec.

Posmatrano po odjeljcima COICOP klasifikacije (Classification of Individual Consumption by Purpose), rast cijena registrovan je u odjeljku Namještaj, kućanski uređaji i redovno održavanje kuće za 0,4%, Ostala dobra i usluge za 0,3% i Rekreacija i kultura za 0,1%.

U odjeljku Odjeća i obuća cijene su niže za 1,1%, Zdravstvo i Prevoz za 0,2% i u odjeljcima Hrana i bezalkoholna pića i Restorani i hoteli za 0,1%.

U ostalim odjeljcima cijene se nisu mijenjale u ovom mjesecu.

Ukupan indeks potrošačkih cijena u junu 2010. godine je viši za 1,8% u odnosu na isti mjesec prethodne godine i za 0,9% u odnosu na decembar 2009. godine.

Za šest mjeseci ove u odnosu na isti period prethodne godine ukupan indeks potrošačkih cijena je viši za 1,4%, a u posljednjih dvanaest u odnosu na prethodnih dvanaest mjeseci za 0,1%.

Ukupan indeks potrošačkih cijena u junu/lipnju 2010. godine je viši za 1,3% u odnosu na prosjek 2009. godine, a u odnosu na prosjek 2005. godine viši je za 17,4%.

Ujedinjena Evropa

Šengenski sporazum

Evropska unija je 14. juna obilježila 25. godišnjicu šengenskog procesa. Šengen je selo na granici između Luksemburga, Francuske i Belgije, gdje je 14. juna 1985. godine potpisan Sporazum o postupnom ukidanju zajedničke granice između tih zemalja (Holandije i Njemačke)

Šengenski sporazum predstavlja prethodnicu definitivnom ukidanju unutrašnjih granica na cjelokupnom prostoru Evropske unije.

Prvi potpisnici ovog dokumenta bili su Njemačka, Francuska, Belgija, Nizozemska i Luksemburg. Petoricu iz Šengena, sa pet godina zakašnjenja, pridružila se Italija (27. novembra 1990. godine), zatim Portugal i Španija (25. juna 1991. godine), te Grčka (6. novembra 1992. godine), da bi početkom 2009. godine zona Šengena obuhvatala gotovo pet puta više zemalja Evrope.

Pet godina od potpisivanja Šengenskog sporazuma, šengenska grupa zemalja je 19. juna 1990. godine (takođe u Šengenu), potpisala Konvenciju o primjeni Sporazuma (Šengenska konvencija). U uvodni tekst ovog dokumenta doslovno su prepisane i odredbe iz Jedinštenog evropskog akta i Ugovora o Uniji, po kojoj je "unutrašnje evropsko tržište - jedinstven ekonomski prostor bez međusobnih granica". U Šengenskoj konvenciji ponovljene su i sve osnovne proratne mjere za sprovođenje Sporazuma iz Šengena:

- kontrola spoljnih granica,
- usaglašavanje politike viza,
- pravo putovanja stranaca,
- kriteriji za određivanje države koja je odgovorna za tretiranje azilanata,
- policijska saradnja,
- pravna pomoć iz oblasti krivičnog postupka,
- ekstradicija nelegalnih stranaca u zemlje porijekla,
- prenos izvršenja represivnih presuda,
- zajednička borba protiv kriminala, droge i trgovine oružjem,
- uspostava i principi funkcioniranja Šengenskog informacionog sistema - SIS (Schengen Information System).

Šengenovci i „ostali„

Nakon punih deset godina pripreme, 22. decembra 1994. godine, na sastanku Izvršnog komiteta Šengenske grupe zemalja u Bonnu, kao

četvrti datum konačne primjene Šengenskog dogovora utvrđen je 26. mart 1995. godine u ponoć. Zadnje nedjelje u martu i oktobru su, inače, datum kada se u cijeloj EU, tradicionalno, mijenja ljetni i zimski red vožnje na kopnu, civilnih letova i saobraćaja na moru, pa se smatralo da je to zgodna prilika i za definitivni početak novog režima putovanja. U isto vrijeme i pod istim uslovima, šengenski režim je simultano stupio na snagu na svim kontinentalnim, morskim i vazдушnim linijama u svim zemljama - potpisnicama ovog sporazuma. U vrijeme donošenja konačne, odnosno nepovratne odluke o početku primjene šengenskog paketa, Austrija, Finska i Švedska su bile u statusu kandidatskih zemalja za punopravno članstvo, a Austrija je, osim Danske, bila i posmatrač u Šengenskoj grupi. Prijemom u punopravno članstvo u EU 1. januara 1995. godine Austrija se opredijelila za još jedan kraći početak i proučavanje prvih efekata takozvane inicijalne faze primjene ovog sporazuma, da bi 28. aprila 1995. godine potvrdila svoju spremnost za praktičnu primjenu odredbi Šengena. Tada novoprimljena Švedska, te stare članice EU - Velika Britanija i Irska nisu pomišljale da se odreknu suvereniteta na vlastitim državnim granicama. Švedska se, međutim, predomisli 19. decembra 1996. godine, a Velika Britanija i Irska su sve do danas ostale izvan Šengena kao samosvojni čuvari svojih granica.

Proširenje „Šengenlanda“

Na dan 21. decembra 2007. godine šengenski prostor proširen je na kopnene granice, a zadnje nedjelje u martu 2008. godine (u ponoć 29/30. marta) i na aerodromski promet u devet od deset novih članica, koje su u EU primljene 1. maja 2004. godine (Estonija, Češka, Litvanija, Latvija, Mađarska, Poljska, Malta, Slovačka i Slovenija). Potpredsjednik Evropske komisije i komesar za saobraćaj Žak Baro/Jacques Barrot tada je izjavio: „S tim u vezi naglašavam jednu konkretnu i jednu simboličku važnost ovih promjena - simboličku zato što sloboda kretanja predstavlja istinsku nezavisnost, a konkretna važnost je u tome što će život onih građana koji putuju unutar Šengena biti neuporedivo jednostavniji“. Još su bili zadovoljniji putnici. „Odlična je stvar kada se kroz cijelu Evropu može putovati bez kontrole i kada građani koji stalno žive u zemljama EU ne moraju imati pasoš. Mislim da bi to bila dobra ideja kada bi se ovakav koncept primijenio i na cijeli svijet“,

izjavio je jedan mladi belgijski inženjer, koji je toga dana putovao iz Brisela u Budimpeštu.

Članice Šengena

Do kraja 2008. godine Šengenskom sporazumu je ukupno pristupilo 25 zemalja, među kojima i tri nečlanice EU. Austrija, Belgija, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Mađarska, Italija, Latvija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Njemačka, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španija i Švedska - su članice Unije. Island i Norveška, kao neutralne zemlje, prihvatili su pravila Šengena 19. decembra 1996. godine, a 12. decembra 2008. godine pridružila im se i Švicarska.

Od zemalja članica EU Kipar je početkom 2008. tražio godinu odgode za ulazak u zonu Šengena, a Bugarska i Rumunija, kao dvije najmlađe članice, nastavile su sa složenim i dugim tehničkim pripremama.

Državljanima svih evropskih mikrodržava, kao što su Andora, Monako, San Marino i Vatikan, te teritorija Grenlanda i Farskih ostrva, takođe, je omogućeno slobodno kretanje po državama potpisnicama Šengenskog sporazuma. Iako nisu članice Šengena, Island, Lihtenštajn i Norveška potpisnice su bilateralnih sporazuma sa EU o bezviznom režimu.

Osim zemalja iz zone Šengena i tri navedene države, građani iz još pet drugih zemalja oslobođeni su viznog režima: Hrvatske, Australije, Kanade, Japana, Novog Zelanda i Sjedinjenih Američkih Država.

Viza i šengenska viza

Viza je jednokratna ili višekratna dozvola za ulazak, boravak ili rad u nekoj državi.

Umjesto ranijih pojedinačnih ulaznih viza za svaku zemlju iz zone Šengena, od 26. marta 1995. godine, za ulazak neunijskih građana u bilo koju od tih zemalja uvedena je obaveza posjedovanja zajedničke ulazne vize - šengenske vize.

Zahtjev za dobijanje šengenske vize podnosi se najbližem konzularnom odjeljenju države članice EU u koju se želi putovati. Za kraći boravak u više od jedne države članice EU potrebno je da se obratite konzulatu zemlje glavnog odredišta. A u slučaju da je teško utvrditi glavno odredište, potrebno je da odete u konzulat prve zemlje Šengenske zone u koju ulazite. Šengenska viza dobijena od jedne zemlje iz zone šengenskog kruga punovažna je putna isprava za sve države Šengena. I obratno. Dovoljno je da samo jedna od zemalja - potpisnica Sporazuma o slobodnom kretanju ljudi (na primjer mali Luksemburg/

Luxembourg) zabrani ulazak nekom od neunijskih državljana u svoju zemlju, takva zabrana će automatski važiti za cijeli šengenski prostor. Isti je postupak i sa identifikacijom sumnjivih osoba: ako neko opravdano ili neopravdano „zalutaž u kompjuterski sistem jedne od zemalja Šengena, takva osoba će u istom trenu biti osumnjičena i u drugim zemljama šengenskog kruga. Istovjetan ključ se primjenjuje i prema kandidatima za politički azil.

Procedura dobijanja šengenske vize

Da li će neko dobiti šengensku vizu ili ne, u većini slučajeva bi moglo zavisiti od biografije kandidata, odnosno od informacija i podataka u centraliziranoj kompjuterskoj bazi u Strasbourgu. A da bi neko uopšte ušao u proceduru dobijanja šengenske vize, kandidat bi morao učiniti sljedeće:

- popuniti i potpisati formular zahtjeva,
- posjedovati pasoš/putovnicu koji je važeći najmanje tri mjeseca nakon isteka tražene vize,
- specificirati vrstu prijevoza do odredišta,
- dokazati da se ima dovoljno finansijskih sredstava za planirano putovanje i povratak,
- dokazati da se ima zdravstveno osiguranje koje važi za dato putovanje,
- opisati svrhu i okolnosti vaše posjete,

Obavezujući uslov je, takođe, da kandidat "nije opasan po javni poredak zemlje domaćina", ali o tome se ne pitate vi, već kompjuterska baza podataka i "drugi pouzdani izvori".

Vizne olakšice

Sporazum o viznim olakšicama između Evropske zajednice i Bosne i Hercegovine (The Agreement between European Community and Bosnia and Herzegovina on the facilitation of the

issuance of visas) potpisan je 19. decembra 2007., a stupio je na snagu 1. januara 2008. godine.

Njegov glavni cilj jeste lakše putovanje za sve kategorije građana i snižavanje cijene administrativnog postupka za izdavanje vize, a za neke specifične kategorije i oslobađanje od plaćanja ovih troškova. Svrha novog viznog režima je, takođe, ubrzavanje postupka za dobijanje šengenske vize "kako bi se evropska perspektiva za građane BiH učinila što opipljivijom". Ovaj sporazum ne važi za Veliku Britaniju i Sjevernu Irsku, Irsku, Kraljevinu Dansku, Republiku Island i Kraljevinu Norvešku.

Ublažavanje viznog režima je prvi korak ka bezviznom režimu do kojeg će svaka zemlja zapadnog Balkana stići vlastitom brzinom u provedbi striktnih kriterija obuhvaćenih posebnim dokumentom Evropske komisije - Mapom puta. Sporazumom se definiše veliki broj pojednostavljenih procedura (olakšica) za izdavanje viza.

Stupanjem na snagu ovog Sporazuma, ostale direktive EU o kretanju ljudi, zakoni zemalja u koje putujete i zakoni BiH iz ove oblasti i dalje se primjenjuju na sve oblasti koje nisu obuhvaćene Sporazumom o liberalizaciji viznog režima, kao što su: odbijanje zahtjeva za izdavanje vize, (ne)priznavanje putnih isprava, zahtijevanje ličnog pojavljivanja prilikom podnošenja zahtjeva za vizu, pravo na dodatne provjere, odbijanje ulaska u zemlju ili prolaza kroz neku od članica Unije, mjere progona itd.

Nova pravila o olakšicama

Nova pravila o olakšicama u procesu izdavanja viza sastavni su dio Sporazuma o liberalizaciji viznog režima između Evropske zajednice i BiH. Cilj ove regulative je da se građanima BiH, na osnovu reciprociteta, olakša izdavanje viza za boravak u zemljama zone Šengena, ali ne na duži rok od 90 dana tokom jednokratnog perioda od 180 dana u toku godine.

Uslov da se zahtjev za vizu i potrebna dokumenta podnesu lično ostaje neizmijenjen. U pojedinačnim slučajevima, u kojima postoji sumnja u pogledu svrhe putovanja, namjere podnosioca vize da se vrati u zemlju porijekla ili dokaza o finansijskim sredstvima koja su potrebna za planirani boravak na prostoru EU, podnosilac zahtjeva može biti pozvan u ambasadu/konzulat na dodatni temeljni razgovor. Podnosilac zahtjeva može podnijeti i dodatna dokumenta kako bi „pojačao” svoju poziciju potražioca, a u izuzetnim slučajevima može ih zatražiti i konzularni službenik.

Povlaštene kategorije

Određene kategorije građana, međutim, imaju pravo na besplatne vize: bliski rođaci - supružnici, djeca (uključujući usvojenu), roditelji (uključujući zastupnike), babe, djedovi, unuci, koji idu u posjetu državljanima BiH koji su legalno nastanjeni na teritoriji zemlje članice; članovi zvaničnih delegacija koji, na zvaničan poziv upućen BiH, učestvuju na sastancima, konsultacijama, pregovorima ili programima razmjene, kao i na dešavanjima koja se održavaju na teritoriji zemlje članice u organizaciji međuvladinih organizacija; članovi Suda i Tužiteljstva BiH u slučaju da nisu oslobođeni plaćanja vize po sadašnjem sporazumu; đaci, studenti, postdiplomski studenti i nastavnici u pratnji koji putuju u svrhu studijskog boravka ili obrazovne obuke, programa razmjene kao i drugih aktivnosti u vezi sa školom; djeca mlađa od šest godina; osobe sa invaliditetom i lica koja ih prate; lica koja su predala dokumenta a kojima se dokazuje neophodnost njihovog puta po humanitarnom osnovu, uključujući i hitno medicinsko liječenje, kao i osobu koja prati to lice, ili da prisustvuje sahrani bliskog rođaka ili da posjete ozbiljno bolesnog bliskog rođaka; učesnici na međunarodnim sportskim događajima i lica koja ih prate u profesionalnom svojstvu; lica koja učestvuju na naučnim, kulturnim i umjetničkim aktivnostima, univerzitetu i drugim programima razmjene; učesnici na zvaničnim programima razmjene koje organizuju zbratimljene opštine i gradovi; novinari; predstavnici tradicionalnih vjerskih zajednica koje su registrovane u BiH koji redovno putuju u zemlje članice; predstavnici organizacija građanskog društva koji putuju na sastanke, seminare, programe razmjene i kurseve obuke; vozači koji vrše usluge međunarodnog teretnog i putničkog transporta na teritorije zemalja članica u vozilima registrovanim u BiH; članovi posada vozova, hladnjača i lokomotiva koji putuju na teritorije zemalja članica; penzioneri; članovi profesija koji učestvuju na međunarodnim izložbama, konferencijama, simpozijima, seminarima i drugim sličnim dešavanjima koja se održavaju na teritoriji zemalja članica.

U izuzetnim i pojedinačnim slučajevima, diplomatske misije i konzulati imaju pravo da i druge kategorije građana oslobode od plaćanja vize ili da smanje cijenu njenog koštanja.

Trajanje procedure za obradu zahtjeva

Sporazumom o liberalizaciji viznog režima je propisano da se odluka o viznom zahtjevu mora donijeti u roku od 10 kalendarskih dana od dana

prijema kompletnog viznog zahtjeva i pratećih dokumenata. Ovaj period može se produžiti do 30 dana kada je potrebno temeljnije ispitivanje. U hitnim slučajevima, period za donošenje odluke može se skratiti na tri dana ili manje. Za diplomatske misije i konzularna odjeljenja koja imaju sistem zakazivanja, period za dobijanje termina za razgovor ne računa se u vrijeme obrade. Nosioci bosanskohercegovačkog diplomatskog pasoša izuzeti su iz viznog režima za periode do 90 dana u toku perioda od 180 dana.

Mapa puta

Put liberalizacije, zatim i potpunog ukidanja postojećih šengenskih viza za građane BiH vodi preko ispunjavanja opštih i specifičnih uslova definisanih u četiri oblasti:

- bezbjednost dokumenata,
- pitanja imigracije,
- javni red, te
- pitanja u međunarodnim poslovima.

Ovi generalni i mnoštvo specifičnih detalja za konačno ukidanje dosadašnje vizne politike EU prema građanima BiH sumirani su u sveobuhvatnom dokumentu Evropske komisije nazvanom Mapa puta (Road map) ili Putokazi za dostizanje evropskih standarda u oblasti kretanja ljudi.

Prva grupa uslova iz Mape puta odnosi se na "bezbjednost personalnih dokumenata" - pasoša i ličnih karata. U tom cilju, svaka od zemalja je obavezna na uvođenje tzv. biometrijskih pasoša koji su u skladu sa standardima EU i Međunarodne organizacije za civilno vazduhoplovstvo, a uključuju i biometrijske podatke za fotografiju posjednika i otiske prstiju. Domaće vlasti su, takođe, obavezne da pojačaju bezbjednost tih dokumenata, da obezbijede kontrolu njihovog izdavanja i da sarađuju s Interpolom u slučaju nestanka bilo kojeg od ličnih dokumenta.

Drugu grupu obaveza iz Mape puta čine pitanja ilegalne imigracije i readmisije, koja svaku zemlju regiona obavezuju na potpunu primjenu evropskih standarda, uključujući i obavezu prihvatanja svih vlastitih građana koje nadležni organi u zemljama Unije detektuju kao ilegalne. Potrebno je, takođe, da svaka zemlja usvoji i dosljedno primijeni zakonodavstvo o azilu, koje je u skladu sa Ženevskom konvencijom iz 1951. godine i usklađeno s pravnim okvirom i standardima EU. Kada je riječ o upravljanju državnim granicama, neophodno je usvajanje zakona o njihovom prelasku i graničnoj upravi, te sprovođenje niz budžetskih i administrativnih mjera kojima bi se, uz ostalo, omogućilo i efikasno tehnološko opremanje granice.

Treća grupa pitanja posvećena je javnom redu i sigurnosti, uključujući i borbu protiv organiziranog kriminala i korupcije, trgovine ljudima, pranja novca i finansiranja terorizma. U masi novih propisa, neophodno je usvajanje i zakona o sprečavanju finansiranja terorizma, o konfiskaciji imovine kriminalaca, te usvajanje i primjena nacionalne strategije za borbu protiv droge. Pravosuđe i policija bi, takođe, morali pojačati saradnju sa zemljama regiona i EU.

Četvrta oblast su "međunarodni poslovi" kojima se predviđaju garancije za slobodu kretanja svih građana, izdavanje putnih i ličnih dokumenata svim državljanima bez diskriminacije prema manjinskim grupama, raseljenim licima i izbjeglicama.

Mapa puta, dakle, predstavlja popis mjera i redosljed poteza za liberalizaciju viznog režima sve do potpunog ukidanja postojećih šengenskih viza. Osim uslova koji su sastavni dio takvih putokaza, bitan uslov za ukidanje šengenskih viza je i potpuna primjena svih postojećih sporazuma o viznim olakšicama i o readmisiji, odnosno prihvatu vlastitih građana iz ilegalnih emigrantskih „poduhvata“ po zemljama EU.

Ko odobrava Mapu puta

Radnu verziju Mape puta za svaku zemlju zapadnog Balkana pripremila je EK u saradnji sa državom na koju se ovaj dokument odnosi. Konačnu verziju teksta usaglašava Komitet stalnih predstavnika za zapadni Balkan (CoweB), a odluka o ukidanju postojećih viznih ograničenja donosi se na nivou Ministarskog vijeća/savjeta EU kvalifikovanom većinom glasova država članica, nakon što EK podnese izvještaj o ispunjavanju svih uslova predviđenih Mapom puta. Ovo nije obavezujući akt EU, što znači da svaka zemlja može samovoljno prihvatiti i odbaciti ponudene putokaze, ali ako i kada ih prihvati, pregovori o pojedinostima se vode isključivo u koordinaciji EK.

Više od vize

Iako još uvijek više od 30 posto građana EU smatra da "biti ili ne biti" za ujedinjenu Evropu nije pitanje samo slobode kretanja ljudi već mnogo kompleksniji projekt Bijeje knjige o sve četiri slobode (roba, usluge, kapital i ljudi) - nema sumnje da je sloboda kretanja ljudi najkrupniji korak ka potpunom ukidanju unutrašnjih granica između zemalja EU.

Razlog više zbog kojeg se vrijedi potruditi kako bi i ulazak BiH u klub privilegiranih trajao što kraće!

ENERGETIKA

Električna energija, uglj, gas i nafta, obnovljivi izvori energije

Poziv za učešće na sajmu 6. međunarodni sajam električne energije, uglja, gasa i nafte, obnovljivih izvora energije

Privredna/Gospodarska komora FBiH i ove godine u okviru komorskih aktivnosti BiH organizira predstavljanje bh. privrede iz oblasti energetike na sajmu ENERGETIKA 2010 u Beogradu od 13. 10 . do 15. 10. 2010. godine. Sajam se održava pod pokroviteljstvom Ministarstva rudarstva i energetike Republike Srbije.

Beogradski sajam energetike je značajan regionalni sajam na kome se okupljaju proizvođači energije, energetske opreme i usluga, mjesto koje pruža šansu sklapanja značajnih poslova.

Pored izlagačkog dijela Sajam ima bogat i aktuelan Prateći stručni program sastavljen od konferencija, aktuelnih predavanja, okruglih stolova.

Posebna pažnja bit će posvećena obnovljivim izvorima energije i opreme za tu vrstu energije.

Ako imate interesa i želite da učestvujete na ovom sajmu, ljubazno Vas molimo da se prijavite do 15. 08. 2010. godine. Kontakt osobe u Komori su Šemsa Alimanović, telefoni: 033/220 760 ili 033/566 310, e-mail: s.alimanovic@kfbih.com i Lejla Sadiković, telefoni: 033/211 280 ili 033/566 311, e-mail: l.sadikovic@kfbih.com, faks 033/217 783